

Salo Miia

Varhaiskasvatuksen vuorohoito Suomessa

Kasvatustieteen, erityisesti varhaiskasvatus, kandidaatintyö

KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

Varhaiskasvatuksen koulutus

2022

Tässä tutkielmassa tarkastellaan vuorohoitoa Suomessa sekä vuorohoidon ominaispiirteitä, jotka vaikuttavat pedagogiikan suunnitteluun ja toteuttamiseen vuorohoidon kontekstissa. Tutkielmassa selvitetään vuorohoidon järjestämistä ohjaavien asiakirjojen ja varhaiskasvatuslain pohjalta sekä tarkastellaan niitä lapsiperheitä, joita epätyypilliset työajat koskevat. Näin saadaan kattavasti kartoitettua sellaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat varhaiskasvatuksen vuorohoidon toteuttamiseen sekä sitä, millaisissa perhetilanteissa ja miten varhaiskasvatuksen vuorohoitoa käytetään. Tutkimuskirjallisuudesta etsitään sellaisia vuorohoidon ominaispiirteitä, jotka vaikuttavat pedagogiikan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Tutkimusmenetelmänä käytetään kuvailevaa kirjallisuuskatsausta, joka mahdollistaa ilmiön riittävän laajan tarkastelun monipuolisen kirjallisen aineiston pohjalta.

Varhaiskasvatuksen vuorohoidon tieteellinen tutkimus on vähäistä erityisesti pedagogiikan osalta. Aiemman tutkimuksen perusteella varhaiskasvatuksen vuorohoidon työntekijöillä ja vanhemmilla on erilaisia näkemyksiä vuorohoidosta ja sen toteuttamisesta. Lasten kokemusten tutkimus vuoroahoitoarjesta on puutteellista. Vuorohoidon järjestämisen toteutustavat vaihtelevat kuntakohtaisesti ja sen yhdenvertaiseen saatavuuteen liittyy haasteita. Varhaiskasvatuslaissa ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteista on löydettävissä aukkoja vuorohoidon osalta, sillä niistä puuttuu vuorohoitoa koskevat tarkemmat ohjeistukset lähes kokonaan. Tutkimustieto epätyypillisten työaikojen vaikutuksesta lapsen hyvinvointiin on ristiriitaista, mutta sen voi sanoa olevan kielteisesti painottunutta.

Vuorohoidon arkea ja sen pedagogiikan suunnittelua ja toteuttamista määrittää olennaisella tavalla niin lasten kuin vuorohoidon työntekijöidenkin eritymmiset aikataulut. Eritymmisyyden vuoksi lapsiryhmän kokoonpanossa on jatkuvaa vaihtuvuutta, mikä voi olla haaste lapsen vertaissuhteille. Epätyypillisinä varhaiskasvatusaikoina toiminnassa korostuu kodinomaisuus ja pedagoginen näkökulma väistyy lasten omaehtoisen leikin tieltä. Suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen varhaiskasvatukseen osallistuminen on jokaisen lapsen lakiin kirjattu oikeus. Tämän oikeuden tulee toteutua myös vuorohoidossa siitä huolimatta, että lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on vaihtelevaa.

Avainsanat: varhaiskasvatuksen vuorohoito, pedagogiikka

Sisältö

1. JOHDANTO	4
2. TUTKIELMAN TOTEUTUS	6
3. VARHAISKASVATUKSEN VUOROHOIDO	8
3.1 Vuorohoidon toteuttamista ohjaavat asiakirjat.....	9
3.2 Vuorohoitoon osallistumisen yleisyys.....	12
3.3 Epätypillinen työaika lapsiperheessä.....	13
4. VUOROHOIDON OMINAISPIIRTEET JA NIIDEN HUOMIOIMINEN PEDAGOGIIKASSA	16
5. POHDINTA.....	25
Lähteet	30

1. JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen vuorohoitoa on järjestetty Suomessa kolmenkymmenen vuoden ajan, mutta tutkimustietoa siitä on kertynyt suhteellisen vähän (Rönkä, Turja, Malinen, Tammelin & Kekkonen, 2017a). Tässä tutkielmassa selvitetään, mitä vuorohoidosta tiedetään ja miten vuorohoidon ominaispiirteet tulisi huomioida suunniteltaessa ja toteutettaessa laadukasta varhaiskasvatusta vuorohoidon kontekstissa. Varhaiskasvatuslain (540/2018) perusteella vuorohoitoon ovat oikeutettuja vain sellaiset lapset, joiden huoltaja työskentelee tai opiskelee epätyypillisinä aikoina. Lasten varhaiskasvatusajat vuorohoidossa perustuvat vanhempien epätyypillisiin työaikoihin (Peltoperä, Vehkakoski, Turja & Laakso, 2020), ja ovat tästä syystä yksilöllisiä.

Vuorohoito on poikkeuksellinen varhaiskasvatuksen muoto, mutta sitä ohjataan samoin perustein kuin muutakin varhaiskasvatusta (Salonen, Sevón & Laakso, 2021). Varhaiskasvatuslaki ei nykyisellään tunnista vuorohoidon ominaispiirteitä riittäväällä tavalla (Puroila & Kinnunen, 2017). Vuorohoito on jäänyt vähälle huomiolle myös varhaiskasvatusta ohjaavassa perusteasiakirjassa, joka ainoana ohjeenaan kehottaa huomioimaan lasten epäsäännöllisen osallistumisen pedagogisessa toiminnassa sekä lapsen tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa (Opetushallitus, 2022a, s. 10). Olennaista onkin tarkastella, mitä vuorohoidon pedagogiikassa tulee huomioida, jos vanhemman työaikojen vuoksi lapsen hoitoajat venyvät toistuvasti kaksitoistatuntisiksi. Huomionarvoista on myös pohtia, miten lapsen tarvitsema pedagoginen, hoidollinen ja rakenteellinen tuki (Varhaiskasvatuslaki 540/2018) tai vertaissuhteisiin osalliseksi pääseminen suunnitellaan ja toteutetaan silloin, kun lapsi on läsnä varhaiskasvatuksessa vain hyvin satunnaisesti. Valtakunnallisten, vuorohoidon erityispiirteitä huomioivaa ohjeistusta ei ole saatavilla, mikä jättää edellä kuvatun kaltaiset tilanteet vuorohoidon järjestäjille ja yksittäiselle työntekijälle ratkaistaviksi.

Vuorohoidon arkea leimaa niin työntekijöiden kuin lastenkin eriytmiset, epäsäännölliset ja usein ennakoimattomat aikataulut (Malinen, Dahlblom & Teppo, 2016). Lasten yksilöllisten varhaiskasvatusaikojen lisäksi vaihtuvuutta vuorohoidossa lisää se, että eri-ikäisten lasten ryhmiä yhdistetään ääriaikoina eli aikaisin aamulla, myöhään illalla, öisin ja viikonloppuisin (Siippainen, 2018). Yhtenä iltana varhaiskasvatusryhmä voi koostua yksivuotiaista ja yhdestä kuusivuotiaasta ja seuraavana iltana paikalla on vain viisivuotiaita. Heterogeenisessä ryhmässä lasten hoitoajat, yksilölliset tarpeet ja kiinnostuksen kohteet on otettava huomioon (Peltoperä

ym., 2020), joten pedagogiikan suunnittelun ja toteuttamisen tulee olla tilanteen mukaan joustavaa (Peltoperä & Hintikka, 2016). Tasapainottelu kodinomaisuuden ja pedagogisen toiminnan välillä on varhaiskasvatuksen vuorohoidon kehittämisen kohde erityisesti ääriaikoina, sillä lapsen epätyypilliset varhaiskasvatusajat eivät saa olla este suunnitelmallisen ja tavoitteellisen varhaiskasvatuksen toteutumiselle (Siippainen, 2018; Peltoperä, 2021).

Varhaiskasvatuksen vuorohoidon pedagogiikan vahvuutena voidaan nähdä erityisesti ilta- ja viikonloppuaikojen pienet lapsiryhmät. Lasten vähäinen määrä suhteessa aikuisiin mahdollistaa lasten yksilöllisen huomion, joustavuuden käytännön rutiineissa sekä pienille lapsille sellaisia toimintoja ja leikkejä, jotka eivät muina aikoina ole heille saatavilla (Salonen, Sevón & Laakso, 2018). Epätyypillisinä varhaiskasvatusaikoina vuoropäiväkodissa vallitsee tavoitteellinen pyrkimys rentoon ja kodinomaiseen tunnelmaan, jolloin myös aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutus on erityistä, jopa ystävyyskaltaista (Siippainen, 2018). Lapsen sosiaaliset taidot saavat vuorohoidossa runsaasti harjoitusta, kun päivän aikana toimitaan monien eri aikuisten ja eri-ikäisten lasten kanssa, mutta vaihtuvuus on myös haaste lasten keskinäisten vertaissuhteiden ja ryhmäytymisen kannalta (Peltoperä & Hintikka, 2016).

Viime vuosina on tutkittu epätyypillisen työajan vaikutuksia vanhempien ja lasten hyvinvointiin ja vuorohoidon yhteyksiä lasten sosioemotionaalisiin taitoihin. Peltoperän (2021) tuore väitöskirjatutkimus tarkastelee vanhempien ja työntekijöiden tuottamaa puhetta vuorohoidosta ja lapselle annettua roolia siinä. Tutkimuksensa pohjalta Peltoperä (2021) toteaa, että varhaiskasvatuksen vuorohoidon pedagogiikka kaipaa vahvistamista ja sen erityispiirteet tulisi tuoda mukaan varhaiskasvatushenkilöstön peruskoulutukseen. Tutkimustieto ei liene tavoittanut päättäjiä, sillä varhaiskasvatuksen vuorohoitoa tai siinä vaadittavaa erityisosaamista ei mainita kertaakaan Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämissuunnitelmassa vuosille 2021–2030 (Varhaiskasvatusfoorumi, 2021).

Tulevaisuudessa vuorohoidon tarpeen lisääntymisen on ennustettu olevan yksi koko varhaiskasvatusalaa koskeva muutos (Jokinen & Nieminen, 2019). Varhaiskasvatuksen opettajan työkenttää ovat jo nyt ja tulevaisuusennusteiden toteutuessa vielä enenevässä määrin vuorohoitoa tarjoavat yksiköt, joiden pedagogisesta toiminnasta hän vastaa. Jokaisella lapsella on oikeus suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen, pedagogisesti painottuneeseen varhaiskasvatukseen palvelumuodosta ja hoitovuorojen ajoittumisesta riippumatta. Erityisesti tästä näkökulmasta tarkasteltuna tiedon lisääminen varhaiskasvatuksen vuorohoidon pedagogiikassa huomioitavista ominaispiirteistä on tärkeää.

2. TUTKIELMAN TOTEUTUS

Tässä tutkielmassa tarkastellaan vuorohoidon järjestämistä ja sen pedagogiikan suunnittelemiseen ja toteuttamiseen liittyviä erityispiirteitä. Tutkimusmenetelmänä käytetään kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Kirjallisuuskatsaus on itsenäinen tutkimustekniikka, jossa tutkitaan aiempaa tutkimusta kooten niiden tuloksia yhteen (Salminen, 2011). Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on ymmärtää tutkittavaa ilmiötä ja se sopii menetelmänä hajanaisille ja sirpaleisille aiheille (Kangasniemi ym., 2013). Tutkimuksen avulla saatu tieto laajentaa arkitiedon avulla luotua kuvaa asioista ja voi auttaa lisäämään ymmärrystä siitä, mistä tutkimusaiheessa on oikeastaan kysymys (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009). Varhaiskasvatuksen vuorohoito on osittain jäsentymätön, ristiriitainen ja vähän tutkittu ilmiö, joten kuvaileva kirjallisuuskatsaus on menetelmänä perusteltu valinta sen tutkimiseen.

Keskeisellä sijalla kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tekemisessä on tutkimuskysymys, jonka on toisaalta oltava riittävän rajattu ilmiön syvällisen tarkastelun mahdollistamiseksi, mutta toisaalta tarpeeksi väljä, jotta monipuoliset näkökulmat mahtuvat mukaan analyysiin (Kangasniemi ym., 2013). Tässä tutkielmassa halutaan löytää tietoa vuorohoidosta sekä vuorohoidon ominaispiirteistä, jotka vaikuttavat sen pedagogiikan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Tutkimusintressin pohjalta tutkimuskysymykset ovat muotoautuneet seuraavanlaisiksi:

1. Miten varhaiskasvatuksen vuorohoitoa järjestetään Suomessa?
2. Millaisia ominaispiirteitä vuorohoidon pedagogiikkaan liittyy?

Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa aikaisempi tieto ilmiöstä kootaan yhteen, kuvaillaan ja lopulta esitellään jäsentyneessä muodossa, mutta nämä vaiheet ovat myös osittain limittäisiä (Kangasniemi ym., 2013). Tutkittavan ilmiön riittävän laaja kuvaaminen edellyttää perehtymistä kirjalliseen aineistoon, joka voi tarvittaessa melko vapaastikin koostua niin tieteellisistä artikkeleista kuin ammattikirjallisuudestakin (Salminen, 2011). Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa aineiston merkittävin sisäänottokriteeri onkin aineiston sisältö (Kangasniemi ym., 2013). Aineiston tarkastelun pohjana voi olla yksi tai useampi lähde, jota muu mukaan valittu kirjallisuus rikastuttaa, tarkentaa tai kritisoi (Kangasniemi ym., 2013).

Tässä tutkielmassa käytetään pääasiassa vertaisarvioituja, tieteellisiä artikkeleita, mutta mukana on myös muita aiheen kannalta relevantteja lähteitä kuten raportteja ja selvityksiä. Vain

muutamat tutkijat (Peltoperä, Salonen, Siippainen ja Rönkä) ovat tutkineet vuorohoitoa ja sen pedagogiikkaa Suomessa, joten heidän tutkimustuloksensa toistuvat läpi tutkielman muodostaen sille rungon. OHOI - Osaamista vuorohoitoon -hankkeessa tuotettu tieto varhaiskasvatuksen vuorohoidon hyvistä käytänteistä on myös keskeinen lähde vuorohoidon erityispiirteiden huomioimista tarkastelevassa osiossa. Hankkeen tulokset on koottu toimitetuksi teokseksi, jonka artikkeleista tutkielmaan valitut ovat tutkijoiden tai varhaiskasvatuksen vuorohoidon asiantuntijoiden kirjoittamia.

Tiedonhaussa tietokantoina on käytetty Oula-Finmaa, Finmaa, Ebscoa ja Google Scholaria. Näistä tietoa on etsitty katkaisumerkkejä ja Boolean operaattoreita (AND, OR, NOT) hyödyntäen muun muassa hakutermeillä vuorohoito, varhaiskasvatus, pedagogiikka ja epätyypilliset työajat sekä näiden erilaisilla hakusanayhdistelmillä. Vastaavia hakusanoja englanniksi ovat olleet flexibly scheduled early childhood education and care (ECEC), day and night care, non-standard hours childcare, pedagogy, non-standard work schedules sekä shiftwork.

Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa eettiset kysymykset ovat läsnä tutkimuskysymyksen muotoilussa ja tutkimuseettikan huolellisessa noudattamisessa (Kangasniemi ym., 2013). Tässä tutkielmassa on noudatettu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistuksia (Varantola, Launis, Helin, Spoof & Jäppinen, 2012) hyvän tieteellisen käytännön toteutumiseksi. Ohjeistusten mukaan tutkimustyön kaikissa vaiheissa tulee rehellisyyden, huolellisuuden ja tarkkuuden olla toimintatapana (Varantola ym., 2012). Tutkielman tekoa ohjaavat tutkimuskysymykset ovat asenneneutraaleja eivätkä johdattele tutkielman suuntaa.

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen luotettavuuteen vaikuttaa olellisesti aineiston valinta ja sen perustelu (Kangasniemi ym., 2013). Aineistona oleva kirjallisuus on valittu niin, että toisilleen vastakkaisetkin tutkimustulokset tulevat esitellyiksi. Näin tutkielman tekoa on ohjannut aineisto, eivätkä tutkijan subjektiiviset käsitykset. Tutkijalla on kokemusta vuorohoidossa työskentelystä. Tämä on auttanut ymmärtämään esimerkiksi väitöskirjojen aineistoesimerkeissä kuvattuja tilanteita, jolloin oma ennakkoymmärrys vuorohoidon arjesta on auttanut tutkimustyössä.

3. VARHAISKASVATUKSEN VUOROHOITO

Varhaiskasvatuksen vuorohoito tarkoittaa varhaiskasvatuspalvelua, jota tarjotaan arkisin ennen aamukuutta ja iltaisin kuuden jälkeen, viikonloppuisin, öisin ja pyhäpäivisin sellaisten perheiden lapsille, joiden vanhemmat työskentelevät tai opiskelevat niin sanotun virastotyöajan ulkopuolella (Malinen ym., 2016). Käsitteenä vuorohoito juontaa juurensa aikaan, jolloin epätyypilliset työajat tarkoittivat lähinnä *vuorotyötä*, ja varhaiskasvatusta nimitettiin *päivähoidoksi* (Peltoperä, 2021). Kumpikaan näistä ei ole enää ajankohtainen termi työelämän muutosten ja varhaiskasvatuksen pedagogisen painotuksen vuoksi (Peltoperä, 2021). Vuorohoidolle onkin haettu korvaavaa ja ilmiötä paremmin kuvaavaa käsitettä, mutta toisaalta sen voidaan nähdä olevan vain viittaus päiväkodin aukioloaikaan, eikä siihen, mitä toiminta itsessään on (Malinen ym., 2016). Vuorohoito sanana kuitenkin paljastaa olennaisen piirteen vuoropäiväkodin toiminnasta: lapset saapuvat ja lähtevät omilla aikatauluillaan ikään kuin kulkisivat aikuisten tapaan vuorotyössä (Siippainen, 2018).

Vuorohoitoon ei Suomessa liity samanlaista negatiivista stigmaa kuin muissa maissa, ja sen voidaan nähdä olevan sosiaalisesti hyväksyttävä valinta (Rönkä ym., 2017; Tammelin, Mykkänen, Sevón, Murtorinne-Lahtinen & Rönkä, 2019). Äitien ja erityisesti yksinhuoltajaäitien on kuitenkin raportoitu olevan tilanteessa, jossa epätyypilliset työajat ja lapsen vuorohoito eivät välttämättä täytä kulttuurisesti tuotettuja hyvän äitiyden kriteerejä (Moilanen, May, Sevón, Murtorinne-Lahtinen & Laakso, 2020), ja lastenhoidon ratkaisuna vuorohoitoa joutuu perustelemaan muun muassa sukulaisille ja ystäville (Tammelin ym., 2019). Yöhoito koetaan pääsääntöisesti kielteisenä, mutta toisaalta se voidaan myös nähdä aikana, jolloin lapsi ei tarvitse vanhempansa (Moilanen ym., 2020). Yksinhuoltajaäitejä huolestuttavat pienten lasten kokemat turvattomuuden tunteet ja pitkät vuorohoitajaksot, lasten väsyminen ja jopa kärsiminen äidin epätyypillisten työaikojen vuoksi (Moilanen ym., 2020).

Vuorohoitoon liittyvä keskustelu on jännitteistä ja siinä usein painottuvat kielteiset näkökulmat (Peltoperä, 2021; Siippainen, 2018). Huolipuhetta vuorohoidosta tuottavat vaihtelevasti sekä lasten vanhemmat että vuorohoidon työntekijät (Peltoperä, Vehkakoski, Turja & Laakso, 2021; Peltoperä ym., 2018). Siippainen (2018) pohtii, että huolikeskeinen puhe mahdollisesti ilmentää epätietoisuutta vuorohoidosta lapsen hoitomuotona sekä sitä, ettei vuorohoidossa olemista mielletä lapsen hyvän elämän mukaiseksi. Olettamuksiin perustuvat päätelmät siitä, että epätyypilliset hoitoajat jotenkin kumoaisivat varhaiskasvatuksen hyödyt muun muassa lapsen oppimisen kannalta voivat olla liian yksinkertaistettuja (Siippainen, 2018).

Siippainen (2018) kirjoittaa, että varhaiskasvatus järjestäminen muuttuu tulevaisuudessa yhä enemmän vuorohoidon suuntaan sitä mukaa, kun lasten ja aikuisten aikataulut muuttuvat yksilöllisemmiksi (Siippainen, 2018). Myös Peltoperä (2012) toteaa, että tämän takia tulevaisuudessa vuorohoitoa ei ole enää tarvetta eritellä muusta varhaiskasvatustoiminnasta. Nämä näkemykset tulevat jaetuiksi myös Jokisen ja Niemisen (2019) raportissa, joka tarkastelee varhaiskasvatuksen toteuttamisen tulevaisuuskuvia vuonna 2040. Raportin mukaan vanhempien työajat muuttuvat osa-aikaisemmiksi ja joustavammiksi, jonka vuoksi lapset osallistuvat varhaiskasvatukseen tuntimääräisesti nykyistä vähemmän ja epäsäännöllisemmin. Tulevaisuuskuvissa lasten vaihtelevien varhaiskasvatusaikojen vuoksi päiväkotien toiminta muuttuu non-stop-periaatteelliseksi, mikä mahdollistaa lasten tasavertaisen osallistumisen pedagogiseen toimintaan riippumatta siitä, mihin aikaan lapsi on paikalla. Päiväkodit, neuvola ja nuorisotoimi tulevat muodostamaan keskitetyn palvelukeskuksen, joka palvelee laajoin aukioloajoin aina aikaisesta aamusta iltamyöhään saakka, seitsemänä päivänä viikossa (Jokinen & Nieminen, 2019).

3.1 Vuorohoidon toteuttamista ohjaavat asiakirjat

Varhaiskasvatuslaki ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat varhaiskasvatuksen vuorohoidon toteuttamista Suomessa. Uudistettu varhaiskasvatuslaki astui voimaan 1.9.2018 ja lakiin lisättiin säännökset vuorohoidon järjestämisestä. Suomi on ainoa maa, jossa oikeus vuorohoitoon on kirjattu lakiin (Rönkä ym., 2017), mitä voidaan pitää osoituksena sen tärkeästä merkityksestä (Peltoperä, 2021). Varhaiskasvatuslain uudistustyön vaikutuksia selvittäneessä VakaVai -tutkimuksessa (Puroila & Kinnunen, 2017) todettiin varhaiskasvatuslaissa olevan puutteita vuorohoidon sääntelyn osalta. Tämän ja asiantuntijalausuntojen perusteella Sivistysvaliokunta esitti, että vuorohoidon toteutumista ja tarvetta selvitetään kuluvan hallituskauden aikana ja että selvityksen perusteella tehdään tarvittavat lakimuutokset vuorohoidon yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi (Sivistysvaliokunta, 28.11.2019). Eduskunta hyväksyi lauselman sellaisenaan (Eduskunnan vastaus, 11.12.2019), mutta selvitystyö on viivästynyt.

Seuraavaksi tarkastellaan varhaiskasvatuslain pykälää neljä, yhdeksän ja kolmetoista, joiden voi katsoa koskevan erityisesti vuorohoitoa. Varhaiskasvatuslain neljännessä pykälässä määrätään lapsen edun ensisijaisuudesta. Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä tai tuotettaessa ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu (Varhaiskasvatuslaki 540/2018/4§).

Lapsen edun ensisijaisuus ja sen huomioiminen on koko varhaiskasvatuslain tulkintaa ohjaava periaate, mutta laki ei ota suoraan kantaa siihen, mitä lapsen edulla tai sen ensisijaisuudella tarkoitetaan, tai miten sitä pitäisi toteuttaa suhteessa muihin varhaiskasvatuslain pykäliin (Mahkonen, 2018).

Varhaiskasvatuslain yhdeksännessä pykälässä määrätään varhaiskasvatuksen päivittäisestä kestosta. Varhaiskasvatus saa pääsääntöisesti kestää enintään kymmenen tuntia yhtäjaksoisesti, lukuun ottamatta vuorohoitoa, jossa päivittäinen kesto on lapsen tarpeen mukainen (Varhaiskasvatuslaki, 540/2018/9§). Yhdeksännen pykälän osalta Mahkonen (2018) kuvailee varhaiskasvatuslain mahdollistavan tilanteen, jossa yksittäinen lapsi on varhaiskasvatuksessa ilman lomaa pitkiäkin aikoja - jopa vuoden. Mahkosen mukaan varhaiskasvatuslaki ei anna normatiivista keinoa puuttua lapsen vuoropäiväkodissa viettämään aikaan, kunhan se täyttää pykälän 13 vaatimukset eli perustuu vanhemman työssäkäyntiin tai opiskeluun.

Varhaiskasvatuslain 13. pykälässä määrätään vuorohoidon järjestämisestä. Vuorohoitoa järjestetään iltaisin, öisin, viikonloppuisin sekä arki- ja juhlapyhinä päiväkodeissa tai perhepäivähoidossa. Vuorohoitoa on järjestettävä tarpeen mukaisessa laajuudessa lapselle, joka tarvitsee sitä vanhemman tai muun huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi (Varhaiskasvatuslaki, 540/2018/13§). Varhaiskasvatuslain 13. pykälässä todetaan, että varhaiskasvatuksen vuorohoito on tarveharkintaista, joten vanhemmalla on velvollisuus osoittaa, että tarve on lakipykälän mukainen. Esimerkiksi vanhemman halu viettää lapsivapaata viikonloppua ei siten käy syyksi vuorohoidon vaatimiselle (Mahkonen, 2018). Vuorohoidossa seurataan vanhempien työ- tai opiskeluaikoja, jotka tulee ilmoittaa vuoropäiväkotiin etukäteen.

Mahkosen (2018) mukaan varhaiskasvatuslakia voidaan tulkita kahdella tavalla lasten päivittäisten hoitoaikojen kohdalla. Jos vuoropäiväkodissa ollaan lapsen edun nimissä huolissaan lapsen pitkistä hoitovuoroista, voidaan siihen vastata osoittamalla laista kohdat, joiden mukaan päivittäinen kesto saa vuorohoidossa ylittää kymmenen tuntia säännöllisestikin, jos vanhemman työ tai opiskelu sitä vaatii. Tätä voidaan kutsua varhaiskasvatuslaista löytyväksi pykäläpulaksi (Mahkonen, 2018). Varhaiskasvatuslain on todettu tunnustavan huonosti vuorohoidon ominaispiirteitä ja toimintatapoja (Puroila & Kinnunen, 2017), eikä se tule vastaan esimerkiksi tilanteessa, jossa vanhemmalle tarjotaan äkillisesti työvuoroa ja lastenhoito tarvitsisi järjestää nopealla aikataululla (Kekkonen, Rönkä, Laakso, Tammelin & Malinen, 2014). Vuorohoitoyksiköiden tueksi tarvitaan kipeästi valtakunnallista ohjeistusta ja lainsäädäntöä (Rönkä ym., 2017a).

Varhaiskasvatustalaki (540/2018/13§) velvoittaa kunnat järjestämään vuorohoitoa, mutta sen käytännön toteutukset vaihtelevat, kun kunnat tekevät itsenäisesti ratkaisuja perheiden tarpeiden ja kunnan resurssien mukaan (Malinen ym., 2016). Pienemmillä paikkakunnilla ei välttämättä ole ollenkaan varsinaista vuoropäiväkotiä, vaan vuorohoito järjestetään esimerkiksi palkkaamalla erillinen työntekijä ilta- ja viikonloppuvuoroihin (Malinen ym., 2016). Pääasiallisesti vuorohoito järjestetään kunnissa joko pidennetyt aukioloajan päiväkodeissa, jotka palvelevat arkisin noin aamuviiden ja ilta yhdentoista välisen ajan tai päiväkodeissa, jotka ovat auki ympäri vuorokauden viikon jokaisena päivänä (Salonen ym., 2021; Salonen ym., 2018; Peltoperä ym., 2020). Kunnalliset vuorohoitopalvelut on useimmiten keskitetty tiettyihin yksiköihin (Rönkä ym., 2017a), jonka vuoksi lapsella voi olla kaksi päiväkotia, joista toisessa hän on tavanomaiseen ja toisessa epätyypilliseen aikaan sijoittuvan hoidontarpeen ajan (Peltoperä ym., 2020).

Vuorohoidon järjestäminen on haasteellista erityisesti maaseudulla (Rönkä ym., 2017a). Saavutettavuus on paitsi vuorohoidon työntekijöiden ja vanhempien vuorohoidolle asettama ihanne, myös yksi vuorohoidon kehittämisen kohteista (Peltoperä, 2021). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 edellyttävät, että varhaiskasvatusta järjestetään sellaisessa laajuudessa, muodossa ja aukioloaikoina, kuin perheissä on tarvetta ja tämän lisäksi palvelut on pyrittävä tarjoamaan lähellä sen käyttäjiä (Opetushallitus, 2022a), eli lapsiperheitä. Kuitenkin Perheet 24/7-tutkimushankkeessa kerätyn aineiston mukaan kymmenellä prosentilla epätyypillisen työajan perheistä on hankaluuksia vuoropäiväkodin aukioloaikojen sopivuuden, sijainnin tai sinne kulkemisen kanssa (Kekkonen ym., 2014).

Varhaiskasvatustalain mahdollistama kuntakohtainen päätöksenteko vuorohoidon järjestämisen tavoista asettaa perheet eriarvoiseen asemaan. Yhtenäisten ohjeistusten puuttuessa vuorohoidon toteuttamiseen liittyy myös ristiriitaisuuksia. Kainulaisen (04.05.2021) lehtijutussa kerrotaan perheestä, jonka asuinkunnan ainoa vuoropäiväkoti ei suostu ottamaan lapsia vastaan aamulla ennen kello puolta kuutta vedoten lasten katkeamattomien yönien turvaamiseen. Tämän vuoksi vanhemman on vietävä lapsi jo edellisenä iltana päiväkotiin, jolloin lapsen hoitovuoron pituudeksi tulee 18 tuntia useamman kerran viikossa. Naapurikunnassa taas katsotaan, että vuoropäiväkodin on oltava auki silloin kun lapsella on hoidolle tarve, joten se joustaa aukioloajoissaan.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet velvoittavat huomioimaan lapsen epäsäännöllisen osallistumisen vuorohoitoon (Opetushallitus, 2022a), mutta ei ohjeista asiassa tämän enempää.

Lapsituntemuksen muodostumiseksi perusteasiakirjassa edellytetään mahdollisimman pysyviä vuorovaikutussuhteita työntekijöiden ja lasten välillä (Opetushallitus, 2022a). Tätä vaadetta ei ainakaan isommissa vuorohoitoyksiköissä ole aina mahdollista toteuttaa (Peltoperä & Hintikka, 2016). Vuorohoidossa lapsiryhmien muodostuminen on usein huonosti ennakoitavissa. Ohjaavan perusteasiakirjan (Opetushallitus, 2022a) mukaan varhaiskasvatuksen lapsiryhmät tulisi kuitenkin muodostaa pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla huomioiden esimerkiksi lasten iät.

3.2 Vuorohoitoon osallistumisen yleisyys

Varhaiskasvatuksen vuorohoidon merkitystä osana varhaiskasvatuksen palvelujärjestelmää voidaan arvioida tarkastelemalla sitä, kuinka iso osa varhaiskasvatukseen osallistuvista lapsista on vuorohoidossa. Tästä ei kuitenkaan ole juuri saatavissa tietoa, kuten ei siitäkään, miksi osa vuorohoitoon oikeutetuista perheistä ei tätä varhaiskasvatuksen palvelumuotoa hyödynnä. Suuntaviivoja vuorohoitoon osallistumisesta saadaan Childcare-hankkeessa tuotetusta tiedosta, jonka mukaan varhaiskasvatukseen osallistuvista yksivuotiaista lapsista noin kaksi prosenttia (Hietämäki ym., 2017) ja neljävuotiaista lapsista vajaa viisi prosenttia osallistuu varhaiskasvatuksen vuorohoitoon (Sulkanen ym., 2020).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (jatkossa THL) tuotti aiemmin vuosittaiset tilastoraportit varhaiskasvatuksesta erillisinä tiedonkeruina, mutta toimintavuodesta 2021 alkaen vuositilasto perustuu Opetushallituksen hallinnoiman varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardaan tallennettuihin tietoihin (THL, 2020). Tilastoraportit eivät jokaiselta vuodelta sisällä tietoa varhaiskasvatuksen vuorohoitoon osallistumisesta, mutta muutamana vuonna kunnilta on kysytty vuorohoidon järjestämisestä erikseen. Saadut vastaukset on yleistetty koskemaan koko maata, joten osallistuminen varhaiskasvatuksen vuorohoitoon on arvio, joka perustuu kyselytutkimuksen tuloksiin. Kuntakyselyjen osaraporteissa on arvioitu, että vuosina 2010, 2013 ja 2016 varhaiskasvatuksen vuorohoitoon osallistui noin seitsemän prosenttia kaikista varhaiskasvatukseen osallistuvista lapsista (Säkkinen, 2014; Säkkinen & Kuoppala, 2017), eli vuorohoidon tarve on pysynyt lähes samana.

Varhaiskasvatuksen vuorohoitoon osallistumisesta on kertynyt tietoa myös Kuusikko-työryhmälle, joka tuottaa kuuden Suomen suurimman kaupungin (Helsingin, Espoon, Vantaan, Turun, Tampereen ja Oulun) osalta vertailevaa tietoa sosiaali- ja terveystalviteista lähinnä kustannusintressien pohjalta. Viimeisimmän raportin mukaan lasten määrä vuorohoidossa on

laskenut suurimmassa osassa kuusikkokaupunkeja (Tanner, 2022). Vuoden 2021 lopussa kuusikkokaupunkien järjestämään varhaiskasvatuksen vuorohoitoon osallistui 2,7 % varhaiskasvatukseen osallistuvista lapsista, mikä on 6,2 % edellisvuotta vähemmän (Tanner, 2022). Vuorohoidon tarpeen vähenemiseen kuusikkokaupungeissa on saattanut vaikuttaa Covid-19-pandemia, joka muun muassa sulki ravintoloita. Pandemian vuoksi keväällä 2020 Suomen hallitus antoi varhaiskasvatusikäisille lapsille kotihoitosuosituksen pois lukien kriittisillä aloilla työskentelevien vanhempien lapset (Sulkanen, Alasuutari, Närvi & Lammi-Taskula, 2021). Pandemian vaikutuksia vuorohoitoon osallistumiseen ei ole tutkittu erikseen.

Viimeisin tieto vuorohoitoon osallistumisesta perustuu varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardaan tallennettuihin tietoihin, jonka mukaan toukokuussa 2022 vuorohoitoon osallistui noin 11 500 lasta, eli noin viisi prosenttia kaikista varhaiskasvatukseen osallistuvista lapsista (Opetushallitus, 2022b). Vardan tietojen pohjalta laadittava vuositilasto, joka sisältää objektiivisia tietoja varhaiskasvatuksen piirissä olevista lapsista, julkaistaan vuoden 2022 aikana (THL, 2020).

Kaikkien epätyypillistä työaikaa tekevien vanhempien lapset eivät ole vuorohoidon piirissä. Lammi-Taskulan ja Siippaisen (2018) aineistossa joka neljäs työssäkäyvä vanhempi teki vuorotyötä, mutta vain prosentti aineiston neljävuotiaista lapsista oli vuorohoidossa (Lammi-Taskula & Siippainen, 2018). Toisen tutkimuksen mukaan neljä kymmenestä epätyypilliseen aikaan työskentelevästä vanhemmasta ilmoitti lapsensa olevan tavanomaisen aukioloajan päiväkodissa (Rönkä ym., 2017a). Tutkimuksessa ei ole tavoitettu niiden vanhempien ääntä, joilla on epätyypillinen työaika, mutta joiden lapset eivät ole vuorohoidossa (Peltoperä, 2021).

3.3 Epätyypillinen työaika lapsiperheessä

Epätyypillinen työaika tarkoittaa työskentelyä iltaisin, öisin, viikonloppuisin (Tammelin ym., 2019) ja aikaisina aamuina mukaan lukien vuorotyö (Perheet 24/7). Jatkuvasti laajentuvalla palvelusektorilla epätyypilliset työntekijät ovat tavanomaisia (Tammelin ym., 2019). Epätyypilliset työntekijät ovat verrattain yleisiä, sillä säännöllistä vuoro-, iltaja- ja viikonlopputyötä tekee joka neljäs suomalainen palkansaaja (Oinas, Anttila & Mustosmäki, 2019). 40 prosentilla kahden palkansaajan perheistä vähintään toisella vanhemmalla on epätyypillinen työaika, ja äideistä joka neljäs ja isistä hieman päälle joka viides työskentelee lauantaisin ja/tai sunnuntaisin (Oinas ym., 2019). Tulevaisuudessa on mahdollista, että epätyypillisinä aikoina työskentely tulee lisääntymään muun muassa ikäihmisten tarvitsemien hoivapalvelujen kysynnän kasvaessa,

mutta tähän mennessä ei ole voitu osoittaa, että niiden määrässä olisi tapahtunut mitään radikaalia kasvua (Oinas ym., 2019).

Kansainvälisissä tutkimuksissa on saatu ristiriitaista tietoa siitä, miten vanhemman epätyypillinen työaika on yhteydessä lapsen hyvinvointiin, mutta pääpaino on ollut sen negatiivisissa vaikutuksissa (esim. Li ym., 2014). Epätyypillisistä työaikamuodoista säännönmukaisella, aina samassa vuorossa tehtävällä vuorotyöllä ei näyttäisi olevan kielteistä vaikutusta lapsen sosioemotionaaliseen hyvinvointiin (Li ym., 2020). Epätyypillistä työaikaa tekevät vanhemmat raportoivat lapsen käytökseen liittyviä haasteita enemmän kuin säännöllistä päivätyötä tekevät (Perheet 24/7). Äidin epätyypillisten työaikojen on havaittu vaikuttavan lapsen hyvinvointiin voimakkaammin kuin isän (Li ym., 2020).

Röngän ja kollegoiden (2017b) tutkimustuloksissa vanhemman epätyypillinen työaika yhdistettiin lapsen sosiaaliseen vetäytymiseen sekä masennus- ja ahdistusoireisiin. Varhaiskasvatuksen vuorohoidolla tai lapsen iällä ei ollut tässä merkitystä, mutta pojilla negatiivisten vaikutusten havaittiin olevan voimakkaampia kuin tytöillä. Lasten hyvinvoinnin kannalta haasteeksi muodostuvat sellaiset vanhempien työsuhteet, joissa tehdään lyhyellä varoitusajalla ylityötä (Rönkä ym., 2017b). Lammi-Taskulan ja Siippaisen (2018) tutkimuksessa vanhemman työajalla taas ei näyttänyt olevan merkitystä lapsen hyvinvoinnin, kehityksen tai varhaiskasvatuksessa viihtymisen kannalta (Lammi-Taskula & Siippainen, 2018).

Epätyypilliset työajat tekevät lapsiperheen arjesta epävarmaa -jopa kaoottista, koska sen suunnittelu on haastavaa (Li, Ohlbrecht, Pollmann-Schult & Habib, 2020). Neuvotteluja ajan suhteen käydään esimerkiksi siitä, miten harrastaminen tai ystävien tapaaminen mahdollistuu epäsäännöllisistä aikatauluista huolimatta (Moilanen, Aunola, May, Sevón & Laakso, 2019). Useimmille epätyypillisen työajan perheistä stressi on arkea määrittävä tekijä, jonka kanssa pärjäämiseen perheillä on vaihtelevasti apukeinoja kuten taloudellisia resursseja ja tukiverkostoja käytettävissään (Li ym., 2020). Epätyypillisten työaikojen huonoiksi puoliksi vanhemmat nimeävät eritymsyyden aiheuttaman perheen yhteisen vapaa-ajan ja parisuhdeajan vähyyden, huolen lapsen sopeutumisesta aikaisiin aamuvuoroihin, pitkiin vuoroitoputkiin ja yöhoitoon sekä lasten harrastusten kärsimisen (Kekkonen ym., 2014; Perheet 24/7). hyvinä puolina vanhemmat näkevät vuorotyön mahdollistamat pitkät vapaat ja arkipäivät, jotka on mahdollista viettää lasten kanssa kotona (Kekkonen ym., 2014).

Epätyypilliset työajat voivat olla perheen tietoinen valinta ja sen on havaittu lisäävän isien osallistumista lastenhoitoon (Mills & Täht, 2010). Kahden vanhemman perheessä vuorotyön koetaan tasa-arvoistavan isän ja äidin roolia, kun molemmat vanhemmat ottavat vastuuta vuorotellen kodin ja lasten hoitamisesta toisen ollessa töissä (Agosti, Andersson, Ejlertsson & Janlöv, 2015). Joissain perheissä epätyypilliset työajat ovat päinvastoin peruste sukupuolittuneelle työnjaolle (Sevón, Malinen, Murtorinne-Lahtinen, Mykkänen & Rönkä, 2016). Vanhempien keskinäisellä työvuorojen ketjuttamisella eli vuorotteluvanhemmudella pyritään minimoimaan lapsen kodin ulkopuolisen hoidon tarve (Agosti ym., 2015; Kekkonen ym., 2014; Mills & Täht, 2010; Rönkä ym., 2014; Salonen ym., 2018; Sevón ym., 2016). Sekä yksinhuoltajat, että parisuhteessa elävät epätyypillistä työaikaa tekevät vanhemmat kokevat kantavansa vastuuta lapsista yksin, ja tämä koetaan kuormittavana (Perheet 24/7).

Vain 40 % epätyypilliseen työaikaan työskentelevistä vanhemmista kokee työn ja perheen yhdistämisen sujuvan hyvin tai erittäin hyvin vastaavan luvun ollessa 86 % säännöllistä päivätyötä tekevien vanhempien keskuudessa (Kekkonen ym., 2014). Epätyypillistä työaikaa tekevät vanhemmat hyödyntävät sukulaisten, perheen ja ystävien mahdollistamaa lastenhoitoapua useammin kuin päivätyötä tekevät vanhemmat (Kekkonen ym., 2014; Perheet 24/7). Silloin, kun vanhemmalla ei ole käytettävissään tukiverkostoja, epätyypillistä työaikaa tekevän yksinhuoltajan perhe on haavoittuvassa asemassa (Kekkonen ym., 2014). Yksinhuoltajia lasten pitkät hoitovuorot ja päiväkodissa vietetyt yöt erossa äidistä vaivaavat (Moilanen, 2019). Tästä syystä Moilanen (2019) esittää, että yhteiskunta voisi tukea yksinhuoltajavanhempaa taloudellisesti, jotta tämä voisi palkata jonkun auttamaan esimerkiksi tilanteessa, jossa päiväkotia sulkeutuu ennen kuin vanhemman oma iltavuoro päättyy. Avuksi palkattu henkilö voisi hakea lapsen päiväkodista kotiin nukkumaan: näin lapsen ei tarvitsisi olla yötä päiväkodissa silloin, kun äiti itse nukkuu yön kotona (Moilanen, 2019).

4. VUOROHOIDON OMINAISPIIRTEET JA NIIDEN HUOMIOIMINEN PEDAGOGIIKASSA

Vuorohoidossa lasten varhaiskasvatusajat perustuvat vanhempien epätyypillisiin työaikoihin (Peltoperä ym., 2020), mikä tekee niistä yksilöllisiä ja keskenään eriyttäviä. Lasten hoitovuorojen suunnittelussa huomioidaan työ- ja opiskeluaikojen lisäksi vanhemman mahdolliset lepoajat esimerkiksi yövuoron jälkeen (Malinen ym., 2016). Aikataulujen ennakoimattomuus ja jatkuva muutos tuovat haasteita pedagogiseen toimintaan, kasvatusyhteistyöhön vanhempien kanssa sekä lasten tuen tarpeiden toteutumiseen vuorohoidossa (Rönkä ym., 2017a). Tavanomaisessa päiväkodissa käytössä olevat toimintatavat eivät useinkaan ole sopivia vuorohoidon kontekstissa (Rönkä ym., 2017a), mikä asettaa esimerkiksi päiväkodin perinteisen päiväjärjestyksen toimivuuden vuorohoidossa pohdittavaksi (Siippainen, 2019). Toisaalta samana toistuva päiväjärjestys voidaan nähdä lisäävän ennakoitavuutta vuorohoitolasten elämään (Salonen ym., 2018).

Laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttaminen vuorohoidossa edellyttää pohdintaa sen järjestämisen tavoista (Siippainen, 2018). Peltoperän ja Hintikan (2016) aineistoesimerkissä kuvataan tilanne, jossa lapsi on juuri syönyt kotona aamupalan ja tullessaan vuoropäiväkotiin iltavuoroon, meneillään on lounasaika. Hetki sitten kotona syöneelle lapselle ei päiväkodin lounas maistu, eikä häntä myöskään väsytä vielä päiväuniaikaan kuten aamuvuorolaisia, koska hän on nukkunut kotona myöhään. Päiväunien väliin jääminen näkyy myöhemmin lapsen väsymisenä pitkän iltavuoron aikana (Peltoperä & Hintikka, 2016). Myös Siippaisen (2018) aineistossa kuvataan hieman vastaava tilanne, jossa iltavuoroon saapuva lapsi haluaisi harjoitella kirjaimia, mutta päiväjärjestyksen noudattamiseen vedoten lapsi ohjataan päiväunille.

Lasten yksilöllisten rytmien vuoksi vuoropäiväkodin toiminnoissa vaatimus siitä, että kaikki lapset tasapuolisen kohtelun nimissä ovat samaan kellonaikaan esimerkiksi päiväunilla, voi olla kompleksinen (Siippainen, 2018). Pedagogisen suunnittelun ja työntekijöiden resurssoinnin myötä aamu- ja iltavuorossa olevien lasten erilaisiin levon ajoittumisen tarpeisiin voidaan vuorohoidossa vastata järjestämällä ensimmäinen lepo hetki puoliltapäivin ja toinen iltapäivällä (Peltoperä & Hintikka, 2016). Aikuislähtöinen, joustamaton päätösten tekeminen rutiinien ja sääntöjen perusteella lapsen mielipiteestä välittämättä muodostaa esteen lapsen osallisuuden toteutumiselle (Salonen ym., 2021).

Vuorohoidossa lasten saapuminen päiväkotiin tapahtuu eri vuorokaudenaikoina, jolloin saapumistilanteissa on vaihtelevuutta niin meneillään olevan toiminnan kuin paikalla olevien työntekijöiden sekä lasten suhteen (Salonen, Laakso & Sevón, 2016). Vaihtelevien aikataulujen vuoksi lasta ei aina ole vastassa tuttu työntekijä, mikä voi olla lapselle mielipahaa aiheuttava tilanne (Salonen, ym., 2016). Isoissa vuoropäiväkodeissa ei välttämättä ole mahdollista toteuttaa pysyviä lasten ja työntekijöiden välisiä suhteita, mutta ainakin lapsen aloittaessa vuorohoidossa, pyritään tietyn työntekijän työvuorot suunnittelemaan yhdenmukaisiksi lapsen vuorojen kanssa (Peltoperä & Hintikka, 2016). Lasten hyvinvoinnin näkökulmasta vuorohoidon työntekijöiden vaihtuvuuden minimoimiseen tulee kiinnittää huomiota (Moilanen, 2019). Työvuorosuunnittelulla voidaan vähentää vaihtuvuutta esimerkiksi niin, että vuoropäiväkodissa vain tietyt työntekijät tekevät aamu- ja iltavuoroja (Peltoperä & Hintikka, 2016; Perheet 24/7, 2013). Yksi keino vähentää vaihtuvuutta on suunnitella yövuorolaisen työvuoro niin, että yöksi jäävä työntekijä on myös illalla nukuttamassa lapsia (Peltoperä & Hintikka).

Lasten tulo- ja hakuaikojen eriytyminen tarkoittaa useita keskeytyksiä päivän aikana, jolloin on syytä kiinnittää huomiota siihen, miten lasten vastaanottaminen toteutetaan mahdollisimman sensitiivisesti (Salonen, 2020; Peltoperä & Hintikka, 2016). Keskeytykset ovat haaste myös lapsen osallisuuden toteutumiseksi silloin, kun se katkaisee työntekijän ja lapsen välisen vuorovaikutuksen (Salonen ym., 2021). Lapsen vuorohoitopäivässä toistuvia keskeytyksiä ennakoitaan siten, että kesken toiminnan saapuva lapsi ohjataan suoraan päiväjärjestyksessä seuraavaan tekemiseen, jolloin lapsen ei tarvitse vaihtaa toiminnasta toiseen lyhyen ajan sisällä (Peltoperä & Hintikka, 2016). Pienen lapsen on myös helpompi liittyä mukaan toimintaan, kun hän saapuu vuorohoitoon virkeänä eikä seuraava uniaika ole liian lähellä tai jopa meneillään (Salonen, 2020). Vanhempien kanssa voidaan yrittää neuvotella tuloajan sopivuudesta lapsen ja lapsiryhmän rytmien kannalta (Peltoperä & Hintikka, 2016).

Vuorohoidossa olevalle yksittäiselle lapselle tulee useita siirtymiä toiminnasta, tilasta ja jopa päiväkodista toiseen eri vuorokaudenaikoina (Siippainen, 2018; Peltoperä & Hintikka 2016). Siirtymätilanteet ovat suunniteltavissa olevaa arjen pedagogiikkaa ja niiden ennakointi lapselle on tärkeää (Peltoperä & Hintikka, 2016). Merkitystä on myös sillä, ohjaako aikuinen lasta siirtymätilanteessa komentamalla vai esimerkiksi kutsumalla häntä mukaan seuraavaan toimintaan (Siippainen, 2018). Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen tulee olla terveellisiä ja turvallisia, ja tämä sisältää niin fyysisen, psyykkisen kuin sosiaalisenkin ulottuvuuden (Opetushallitus, 2022a). Työntekijän vastuulla on luoda vuorohoitoon lasta kannatteleva,

rauhallinen ja kiireetön ilmapiiri, joka rakentuu niin työntekijän asenteessa, puheessa kuin tavoissa toimia (Peltoperä & Hintikka, 2016).

Arki vuoropäiväkodissa on vaihtelevampaa ja rikkonaisempaa tavanomaisen aukioloajan päiväkotiin verrattuna (Siippainen, 2018). Salosen ja kollegoiden (2018) mukaan tämä voi aiheuttaa pienissä lapsissa hämmennystä ja ahdistusta. Toisaalta lapset myös tottuvat vaihteleviin aikatauluihin ja ennakoimattomiin sosiaalisiin kohtaamisiin ja alkavat ajan myötä ymmärtää vuorohoidon tapahtumien kulkua (Salonen ym., 2018). Ympäri vuorokautisissa päiväkodeissa lapsia on enemmän kuin jatkettun aukioloajan päiväkodeissa, ja lapset viettävät alkuillan usein omissa ikäryhmissään jakautuen vasta uniajan lähestyessä ryhmiin sen mukaan, jääkö lapsi päiväkotiin yöksi vai ei (Salonen ym., 2021). Jatkettun aukioloajan päiväkodeissa lapsiryhmät yhdistetään jo päivällisen jälkeen (Salonen ym., 2021). Lapsen hyvinvoinnin kannalta olennaista on tehdä päivän kulku ja sosiaalinen ympäristö lapselle ymmärrettäviksi esimerkiksi sanoittamalla ja kuvittamalla tilanteita sekä ylläpitämällä rutiineja ja saman mukaisena toistuvaa päiväjärjestystä (Salonen ym., 2018).

Lasten hyvinvointia tukevassa vuorohoitopedagogiikassa olennaista onkin se tapa, millä työntekijät kohtaavat ja huomioivat lapset vaihtelevan arjen erilaisissa, pienissäkin tilanteissa (Salonen, 2020). Lasten kohtaamisen tavan tulee olla rauhallinen, jotta myös muuten kuin kielellisesti kommunikoivien lasten ilmaisemat tarpeet ja toiveet tulevat kuulluiksi ja ymmärretyiksi (Salonen, 2020). Varhaiskasvatuksen vuorohoidossa aikaisia aamuja ja iltoja nimitetään hiljaisiksi tai herkiksi ajoiksi, jolloin työntekijän vuorovaikutus lapsen kanssa tulee olla erityisen sensitiivistä (Peltoperä & Hintikka, 2016). Vuorohoitolapsien ja -työntekijöiden välisten suhteiden on kuvattu olevan erityisiä, jopa ystävyyskaltaisia, joissa keskinäinen luottamus ja rentous korostuvat (Siippainen, 2018).

Salosen (2020) aineistossa mukana olleiden 1–3-vuotiaiden vuorohoitolasten viikoittaiset hoitoajat vaihtelivat 13 ja 76 tunnin välillä. Päivittäisissä varhaiskasvatusajoissa on nähtävissä polarisoitumista niin, että toisilla lapsilla hoitovuorot ovat pitkiä ja toisilla taas lyhyitä (Peltoperä, 2021). Aiemmin tutkielmassa käsitellyt vuorotteluvanhemmuus ja epävirallisen hoitoavun hyödyntäminen voivat selittää sitä, miksi lapsi on varhaiskasvatuksessa tuntimääräisesti hyvin vähäisiä aikoja. Lasten viireystilat vaihtelevat ja poikkeavat toisistaan sen mukaan, mihin aikaan hoitoon on tultu, kuinka pitkä hoitovuoro on ja miten pitkään vuorohoitajakso on kestänyt (Peltoperä & Hintikka, 2016). Tämän ymmärtäminen ja huomioiminen toiminnassa on osa työntekijän ammatillista osaamista vuorohoidossa (Rönkä

ym., 2017a). Niissä tilanteissa, joissa pienen lapsen huomataan kuormittuvan epätyypillisistä varhaiskasvatusajoista, on tärkeää sovittaa toiminta lapsen vireystilaa vastaavaksi, mahdollistaa riittävä unensaanti ja tarjota lapselle yksilöllistä huomiointia ja fyysistä läheisyyttä (Salonen, 2020).

Tutkimusta siitä, miten lapset itse kokevat vuorohoidon arjen, on vähän. Sevón ja kollegoiden (2017) Suomessa kerätyn aineiston perusteella lapset eivät näyttäisi kärsivän vuorohoidon vaihtelevasta arjesta tai aikaisista aamuherätyksistä, sillä vuorohoidossa olevilla lapsilla raportoitiin olevan vähemmän kielteisiä tunteita aamuisin ja positiivisempi mieliala iltais in verrattuna tavanomaisessa päiväkodissa oleviin lapsiin. Tämän pääteltiin johtuvan siitä, että vuorohoidossa olevilla lapsilla on vähemmän negatiivisia tunteita aiheuttavia kiireisiä aamuja kuin säännöllistä päivätyötä tekevien vanhempien lapsilla. Tutkimuksen aineisto on kerätty pienellä otoskoolla yhden viikon ajalta, joten on mahdollista, että tälle viikolle on osunut enemmän iltavuoroja, jolloin aikaisten aamuherätysten aiheuttamia negatiivisia tunteita ei ole saatu mitatuksi. Lisäksi tulosten luotettavuutta haastaa vuorohoidon vaihteleva luonne ja lasten vuoroasuminen (Sevón, Rönkä, Räikkönen & Laitinen, 2017).

Varhaiskasvatuksen vuorohoidon aikaisissa aamuissa, illoissa ja viikonlopuissa lapsia on usein paikalla tavallista vähemmän, mikä mahdollistaa lapsilähtöisen ja osallisuutta tukevan toiminnan sekä lasten henkilökohtaisen huomioinnin (Salonen, 2020). Aamut ja illat on perinteisesti nähty perheen yhteisenä aikana (Peltoperä ym., 2018). Näinä aikoina lapsen oman perheen puuttumista pyritään ikään kuin kompensoimaan siten, että illat vuorohoidossa on varattu erinäiselle kodinomaiselle puuhastelulle ja lasten omaehtoiselle leikille ohjatun toiminnan kustannuksella (Siippainen, 2018). Kodinomaisuus ja lasten ikävän tunteisiin vastaaminen ovat tärkeä osa vuorohoitoa, mutta se ei saa tarkoittaa sitä, että vanhempien työaikojen vuoksi esimerkiksi paljon iltahoidossa oleva lapsi jää toistuvasti paitsi muunlaisesta varhaiskasvatustoiminnasta (Siippainen, 2018). Ääriaikoina ja viikonloppuisin varhaiskasvatustoiminta saa olla näille ajoille ominaista, mutta vuorohoidossa työntekijän ammatillisuuteen kuuluu sitoutuminen pedagogiikkaan kellonajasta riippumatta (Dahlblom & Perälä, 2016).

Se, mitä varhaiskasvatuksen pedagogiikalla tarkoitetaan, jää usein niin alan ammattilaisten kuin varhaiskasvatuksen tutkijoidenkin toimesta vaille täsmällistä määrittelyä (Ranta, Sajaniemi, Eskelinen & Lämsä, 2021). Pedagogiikan määritelmä on myös hajanainen varhaiskasvatusta ohjaavassa perusteasiakirjassa (kts. Opetushallitus, 2022a). Siksi ei liene yllättävää, että

pedagogiikkaan ja sen toteuttamiseen liittyy epäselvyyttä ja jännitteisyyttä myös vuorohoidon kontekstissa. Peltoperän ja kollegoiden (2020) vuorohoidon työntekijöiden haastattelututkimuksessa pedagogiikan nähtiin koskevan vain vanhempia lapsia, ja lisäksi tuloksissa oli tulkittavissa, että pedagogiikka kuuluu ainoastaan arki-aamupäiviin ja varhaiskasvatuksen opettajien työnkuvaan. Lisäksi käsitykset siitä, miten pedagogiikkaa toteutetaan, vaihtelivat. Tulosten mukaan pedagogiikka nähtiin joko standardoituna, jolloin samat oppimissisällöt ovat siirrettävissä lapsiryhmästä toiseen sellaisenaan tai sitten tilannekohtaisena, lapsikohtaisesti sovellettava toimintana. Näistä ensimmäinen näkemys sopii joustamattomuutensa vuoksi huonosti vuorohoidon luonteeseen (Peltoperä ym., 2020). Lapsen hyvinvointia tukevaa pedagogiikkaa voi ja tulee toteuttaa varhaiskasvatuksen vuorohoidon kaikkina aukioloaikoina (Peltoperä, 2021).

Lapsen suunnitelmallisen ja tavoitteellisen varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi jokaiselle lapselle päiväkodissa laaditaan yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma, johon kirjataan tavoitteet pedagogiselle toiminnalle lapsen oppimisen, kehittymisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi (Opetushallitus, 2022a). Lasten varhaiskasvatussuunnitelmat toteutuvat pääosin hyvin, mutta näin ei ole kaikkien kohdalla (Repo ym., 2019). Varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamisen esteiksi on nimetty muun muassa lasten vaihtelevat läsnäoloajat ja vuorohoidon ominaispiirteet (Repo ym., 2019). Kun vuorohoidossa pedagoginen toiminta järjestetään päiväaikaan, osa lapsista jää siitä paitsi (Peltoperä ym., 2018). Varhaiskasvatuksen opettajan vastuu pedagogiikan toteuttamisesta ylittää heidän omat työaikansa, sillä opettajat eivät useinkaan työskentele virka-ajan ulkopuolella (Peltoperä, 2021).

Varhaiskasvatuksen opettajalla on päävastuu pedagogiikasta, mutta sen suunnittelu ja käytännön toteutus kuuluu kaikille varhaiskasvatuksessa toimiville ammattiryhmille (Opetushallitus, 2022a). Tämä korostuu erityisesti vuorohoidossa, missä on tavallista, että lastenhoitajat työskentelevät itsenäisesti vastaten aamujen, iltojen, öiden ja viikonloppujen varhaiskasvatuksesta (Peltoperä ym., 2020; Peltoperä & Hintikka, 2016; Rönkä ym., 2017). Varhaiskasvatuksen opettajien työskentely vuorohoidon ilta-ajoissa on satunnaista (Salonen ym., 2021). Ranta ja kollegat (2021) esittävät, että kaikki lapset eivät koko varhaiskasvatusaikanaan ole kohdanneet pedagogisesti koulutettua varhaiskasvatuksen opettajaa. Tämän seikan lisäksi varhaiskasvatuksen opettajien ääriyövuorot esitetään esteeksi pedagogiikan toteuttamiselle (Ranta ym., 2021). Vuorohoidossa työntekijät ja johtajat taas nimenomaisesti toivovat opettajan pedagogisen osaamisen panosta iltoihin ja viikonloppuihin,

mutta toisaalta tiettyjen työntekijöiden pysyminen aina samassa vuorossa voidaan nähdä tuovan vuoroahoitoarkeen pysyvyyttä lapsen näkökulmasta (Peltoperä & Hintikka, 2016).

Jatkuvasti muuttuvat tilanteet vaativat vuorohoidon työntekijältä erityistä osaamista (Salonen ym., 2021). Työntekijöiden mukaan tavoitteellisen pedagogiikan suunnittelua ja toteuttamista vuorohoidossa haastaa se, että vanhempien etukäteen ilmoittamat lasten hoitovuorot muuttuvat jatkuvasti ja usein lyhyellä varoitusajalla (Rönkä, 2017a). Vanhempien raportoimana tällaisia äkillisiä muutoksia hoitovuoroihin tai niiden peruuntumisia ei juuri tapahdu, mikä saattaa viitata siihen, että nämä seikat koskevat vain pientä osaa vuorohoidon asiakasperheistä (Rönkä ym., 2017a). Vaihtelevassa arjessa pedagogiikan suunnittelu ei aina ole mahdollista, joten pedagogisen toiminnan järjestämisessä hyödynnetään spontaaniutta (Rönkä ym., 2017a). Huomionarvoista on, että pedagogiikka vuorohoidossa ei ole vain ohjattuja toimintatuokioita, vaan sen tulee läpäistä koko lapsen vuoroahoitoarki, mikä vaatii pedagogiikan suunnittelulta joustavuutta ja prosessinomaisuutta (Peltoperä & Hintikka, 2016).

Epätyypillisinä varhaiskasvatusaikoina monet päiväkodin säännöt ja käytännöt tulevat neuvoteltaviksi, mikä mahdollistaa spontaanin toiminnan ja sen, että päiväkodin tiloja voidaan hyödyntää vapaammin (Siippainen, 2018). Ilta-aikoina vuorohoidon pienet lapsiryhmät mahdollistavat lapsen osallisuuden toteutumisen ja rutiineista joustamisen lasten mielipiteet huomioiden (Salonen ym., 2021). Näinä aikoina pienelläkin lapsella on mahdollisuus päästä osalliseksi asioista, jotka eivät muina varhaiskasvatusaikoina ole saatavilla (Salonen, 2020). Pedagogiseksi haasteeksi epätyypillisinä varhaiskasvatusaikoina muodostuu niissä vallitseva neuvottelukulttuuri, joka suosii sosiaalisesti taitavia lapsia, jolloin on kiinnitettävä huomio ta lasten tasapuolisten osallistumismahdollisuuksien toteutumiseen (Siippainen, 2018). Osallistumisen esteeksi voi muodostua esimerkiksi se, että vuorohoidon tilat eivät ole tutut jollekin lapselle, jolloin hän ei pääse tasavertaisesti vaikuttamaan tekemisiinsä yhtä paljon kuin lapsi, joka tietää tavaroiden sijainnit (Peltoperä & Hintikka, 2016). Käytettävissä olevien mahdollisuuksien sanallistaminen, tarkentavat kysymykset ja vaihtoehtojen tarjoaminen tukevat lapsen mielipiteen ilmaisua ja osallisuutta vuorohoidon ilta-aikoina (Salonen ym., 2021).

Lasten vaihtelevat varhaiskasvatusajat haastavat lapsitunteuksen muodostumista silloin, kun työntekijän ja lapsen aikataulut menevät toistuvasti ristiin (Rönkä ym., 2017a). Vuoropäiväkodissa työntekijällä on vastassaan määrällisesti enemmän lapsia, joihin tulee muodostaa suhde toimintakauden aikana (Perheet 24/7, 2013). Lapsitunteus on tärkeää, sillä

varhaiskasvatuksen opettajan työtehtäviin kuuluu laatia jokaiselle lapselle henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma (Opetushallitus, 2022a). Suunnitelmaa laadittaessa lapsen osaamisen, kiinnostuksen kohteiden ja yksilöllisten tarpeiden tunteminen on otettava huomioon (Opetushallitus, 2022a). Näistä asioista tiedonkulun varmistamiseksi on tärkeää pitää yllä pedagogista keskustelua, tiimipalavereita sekä lapsikohtaisia palavereita (Perheet 24/7, 2013), vaikka työvuorojen vaihtelevuus vuorohoidossa haastaakin niille yhteisen ajan löytämisestä (Peltoperä & Hintikka, 2016).

Vuorohoidon luonteen vuoksi voi olla myös niin, että tietty työntekijä ei tapaa tietyn lapsen vanhempaa pitkään aikaan (Peltoperä & Hintikka, 2016). Lammi-Taskulan ja Siippaisen (2018) tutkimuksessa vuorotyötä tekevät vanhemmat kokivat yhteistyön vuorohoidon työntekijöiden kanssa vähemmän sujuvana kuin päivätyötä tekevät vanhemmat. Perheet 24/7-tutkimushankkeen tulosten mukaan taas suomalaisvanhemmat ovat tyytyväisiä yhteistyöhön vuorohoidon kanssa ja kokevat pystyvänsä luottamaan työntekijöihin sekä keskustelemaan avoimesti lapsen asioista heidän kanssaan (Perheet 24/7). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet velvoittavat varhaiskasvatustyöntekijöitä olemaan aloitteellisia ja aktiivisia yhteistyöhön vanhempien kanssa (Opetushallitus, 2022a). Työntekijät kokevat, että vuorohoidossa on tehtävä enemmän töitä hyvän kasvatuskumppanuuden eteen ja että tiedonkulku vanhempien ja työntekijöiden välillä on haasteellista epätyypillisten työaikojen takia (Rönkä ym., 2017a). Lasten hakuajojen ajoittuminen muuhinkin kuin ruuhka-aikoihin voi kuitenkin mahdollistaa tiiviimmän vuorovaikutuksen lasten vanhempien kanssa (Peltoperä & Hintikka, 2016), mitä kannattaa hyödyntää.

Verrattaessa vuorohoidon ja tavanomaisen päiväkodin vanhempien taustoja voidaan havaita, että vuorohoitoa hyödyntävistä vanhemmista suurempi osa on yksinhuoltajia, heillä on matalampi koulutus, vähemmän ikää ja pienempi lapsiluku (Rönkä ym., 2017a). Vuorotyötä tekevien vanhempien lapset aloittavat varhaiskasvatuksessa säännöllisessä päivätyössä käyvien vanhempien lapsia myöhemmin (Lammi-Taskula & Siippainen, 2018). Lisäksi tiedetään, että yksinhuoltajat ovat muita useammin julkisen lastenhoidon varassa (Kekkonen ym., 2014; Moilanen, 2019). Yksinhuoltajaperheiden lasten vuorohoidossa viettämät ajat ovat kaikista suurimpia niin kuukausi- kuin päivätasollakin tarkasteltuna, ja he tarvitsevat muita useammin myös yöhoitoa (Kekkonen ym., 2014). Perheet 24/7-tutkimushankkeen tuloksien perusteella epätyypillistä työaikaa tekevät vanhemmat ovat päivätyötä tekeviä vanhempia useammin huolissaan varhaiskasvatuksen laadusta (Perheet 24/7).

Peltoperä ja kollegat (2021) tutkivat vanhempien tuottamaa puhetta vuorohoidosta ja löysivät siitä lapsen edun, työelämän ja lapsen yhtäläisten mahdollisuuksien näkökulmat. Lapsen edun puheessa vuorohoito nähtiin joko viimeiseksi vaihtoehdoksi hoivan ketjussa, jonne lasta ei mielellään jätetä ainakaan yöksi, tai sitten turvasatamaksi, jossa lapsen on parempi olla kuin tavallisessa päiväkodissa muun muassa vuorohoidon kodinomaisuuden ja pienen lapsimäärän vuoksi. Työelämälähtöisestä näkökulmasta tarkastellen vanhemmat tuottivat puhetta vuorohoidosta sosiaalipalveluna, joka olennaisella tavalla mahdollistaa epätyypillisiin aikoihin työskentelyn, mutta saattaa toisaalta vaikeuttaa sitä esimerkiksi olemalla joustamaton yllättävien muutosten ilmaantuessa. Kolmas vanhempien puheesta löydetty teema liittyi siihen, mitä lapsi saa ja mistä jää paitsi osallistuessaan varhaiskasvatuksen vuorohoitoon (Peltoperä ym., 2021).

Vaihtelevat aikataulut vuorohoidossa saavat aikaan sen, että lapsi kohtaa hoitopäivän aikana useampia työntekijöitä ja lapsia kuin tavanomaisessa päiväkodissa oleva lapsi (Siippainen, 2018). Kun vuorohoidossa varhaiskasvatuksen sosiaalinen ympäristö on vaihteleva, lapsi harjoittelee vuorovaikutustaitojaan monien eri aikuisten ja eri ikäisten lasten kanssa (Peltoperä & Hintikka, 2016). Erityisyys vaikuttaa lasten vertaissuhteiden muotoutumiseen ja ryhmäytymiseen, ja muita myöhemmin paikalle tulevan lapsen voi olla hankala päästä mukaan toisten lasten leikkeihin (Peltoperä & Hintikka, 2016). Ilta-aikoina tapahtuvien lapsiryhmien jakamisen vuoksi leikkikaveri voi joutua lähtemään toiseen ryhmään kesken leikin (Salonen, 2021). Tällaisessa tilanteessa työntekijä voi tukea lapsen osallisuutta selittämällä lapselle tilannetta ja tarjoamalla uusia toimintamahdollisuuksia (Salonen ym., 2021).

Aina lapselle mieluisin leikkikaveri ei ole samaan aikaan paikalla kuin hän itse on (Siippainen, 2018) tai sitten samassa vuorossa ei ole ollenkaan omanikäistä seuraa tarjolla (Peltoperä & Hintikka, 2016), minkä voi nähdä olevan vertaissuhteiden kannalta haaste. Toisaalta tutkimuksessa on tuotu esiin, että lasten omat leikkikaverivalinnat voivat olla väljempää kuin aikuisten, jotka pyrkivät ohjaamaan lapsia leikkeihin saman ikäisten ja samaa sukupuolta olevien kanssa sivuuttaen toisinaan lasten omat toiveet (Siippainen, 2018). Lasten vertaissuhteiden tukemiseen ja ryhmäytymiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota varhaiskasvatuksen vuorohoidossa (Dahlblom & Perälä, 2016). Vanhempi voi esimerkiksi tuoda lapsen iltavuoroon hieman aikaisemmin, jotta lapsi ehtii leikkimään parhaan ystävänsä kanssa ennen kuin tämän hoitovuoro päättyy (Salonen ym., 2018).

Tuorein varhaiskasvatuslain päivitystyö vahvistaa merkittävästi lapsen oikeutta tukeen 1.8.2022 alkaen (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 16.12.2021). Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan lapsella on oikeus tarvitsemaansa tukeen välittömästi tuen tarpeen ilmetessä ja tukea järjestetään kolmitasoisesti (yleinen, tehostettu ja erityinen tuki). Tukitoimenpiteitä voidaan toteuttaa pedagogisina, rakenteellisina ja hoidollisina toimenpiteinä ja niiden toteutumista ja vaikuttavuutta on arvioitava säännöllisesti (Varhaiskasvatuslaki 540/2018). Lapsella on myös oikeus saada varhaiskasvatuksen erityisopettajan toteuttamaa opetusta sekä sellaisia tulkki- ja avustamispalveluita ja apuvälineitä, joita hänen osallistumisensa varhaiskasvatukseen edellyttää (Varhaiskasvatuslaki 540/2018). Hallituksen esityksessä (27.09.2021) edellytetään, että varhaiskasvatuslain uudistusten vaikuttavuuden arvioinnin yhteydessä vuonna 2022 selvitetään lapsen saamaa erityistä tukea vuorohoidon osalta.

Lasten erityisen tuen tarpeisiin vastaaminen on pedagoginen haaste vuorohoidossa: 45 prosenttia vuorohoidon työntekijäkyselyyn vastanneista ilmoitti, ettei vuorohoitolapsilla ole mahdollisuutta erityiseen tukeen iltaisin tai viikonloppuisin esimerkiksi sen vuoksi, ettei lapsen oman ryhmän aikuisia ole paikalla (Perheet 24/7, 2013). Todelliset mahdollisuudet huomioida lasten yksilöllisiä pedagogisia ja hoidollisia tarpeita huolestuttavat vuorohoidon työntekijöitä (Rönkä ym., 2017a) ja esimerkiksi avustajan saaminen virka-ajan ulkopuoliselle ajalle ei ole helppoa (Peltoperä & Hintikka, 2016). Lapsen erityinen tuki vuorohoidossa tulee suunnitella joustavasti. Ilta-aikaan hoidossa olevan lapsen terapia-aikaa ei tule suunnitella aamupäivälle, jotta lapsen hoitopäivä ei pitene kohtuuttomasti (Dahlblom & Perälä, 2016). Jos lapsen tuen tarve liittyy vertaissuhdetaitoihin tai ystävän löytämiseen ryhmässä, on lapselle suunniteltava mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatukseen sellaisina aikoina, että tämä mahdollistuu (Dahlblom & Perälä, 2016).

5. POHDINTA

Tässä tutkielmassa on kuvailtu varhaiskasvatuksen vuorohoitoa sekä vuorohoidon suunnittelussa ja toteuttamisessa huomioitavia ominaispiirteitä. Tutkimusintressin pohjalta muotoutui kaksi tutkimuskysymystä, jotka olivat: 1. Miten varhaiskasvatuksen vuorohoitoa järjestetään Suomessa? ja 2. Millaisia ominaispiirteitä vuorohoidon pedagogiikkaan liittyy? Ensimmäisen tutkimuskysymyksen myötä tutkielmassa tarkasteltiin vuorohoidon järjestämisen tapoja, sen toteuttamista ohjaavia asiakirjoja sekä lapsiperheiden epätyypillisiä työaikoja. Toinen tutkimuskysymys johdatteli etsimään vastauksia siihen, miten laadukasta varhaiskasvatusta toteutetaan vuorohoidossa niin, että sen ominaispiirteet kuten epäsäännöllisyys, vaihtelevuus ja eriyttäminen tulevat huomioituksi. Tähän tutkimuskysymykseen vastattaessa tuli esiin seikkoja, jotka huomioimalla voidaan edistää varhaiskasvatuksen pedagogiikan laadun toteutumista vuorohoidossa.

Tutkielman tuloksista ilmenee, että vuorohoidon järjestämisen tavat eroavat kuntakohtaisesti, mikä tekee sen saatavuudesta vaihtelevaa. Tämän tutkielman tuloksia voi arvioida suhteessa vuorohoitoa ohjaavien asiakirjojen käsittelyn yhteydessä kuvattuun Kainulaisen (04.05.2021) esimerkkitalanteeseen. Aineistossa on kuvailtu sekä vuoropäiväkodin käytänteiden mukauttamisen tärkeyttä lapsen yksilöllisiä tarpeita vastaaviksi, että lapsen univalvontan kunnioittamista, ja esimerkkitalanteessa juuri nämä kaksi näkökulmaa ovat vastakkain. Tutkielmassa aiemmin esitelyihin Moilasan (2019) näkemyksiin pohjautuen parhaalta ratkaisuvaihtoehdolta esimerkin tilanteessa tuntuisi se, että vanhemmalla olisi käytettävissään henkilö, joka valvoisi lapsen unta äidin lähtiessä aamuyöllä töihin. Lapsen herättyä yöuniltaan, tämä perheen avuksi palkattu henkilö voisi huolehtia lapsen saattamisesta vuoropäiväkotiin. Näin lapsi saisi nukkua yön kotonaan, kuten hänen vanhempansakin tekee.

Tutkielman aineistosta käy myös ilmi, että epätyypilliseen työaikaan työskentelevät vanhemmat hyödyntävät muita useammin epävirallista hoitoapua, jota varmasti hyödynnetään lehtijutussa kuvattujen kaltaisissa tilanteissa. Kaikilla perheillä ei kuitenkaan ole käytettävissään sellaisia tukiverkostoja, joiden käsiin lastenhoidon voi luottaa aamuviideltä. Moilasan (2019) mukaan yhteiskunta voisi tulla yksinhuoltajaa vastaan taloudellisesti, jotta henkilön palkkaaminen avuksi mahdollistuisi. Tällöin herää kuitenkin kysymys siitä, onko yksityisiltä markkinoilta käytännössä mahdollista löytää kohtuuhintainen lastenhoitaja, joka on valmis tulemaan lastenhoitokeikalle jo aamuviideksi? Voisiko yhteiskunta ottaa roolia asiassa

paremminkin niin, että kunnat itse palkkaisivat tällaisia keikkatyöläisiä ja maksaisivat näille asianmukaisen palkan yökorvauslisineen?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen pohjalta tutkielmassa tarkasteltiin vuorohoitoa ohjaavia asiakirjoja. Varhaiskasvatuslaki (540/2018) velvoittaa kuntia järjestämään vuorohoitoa kuntalaisten tarpeiden mukaan. Kuten edellä kuvatussa Kainulaisen esimerkistä ilmenee, tämä ei aina toteudu. Tutkielmassa tuotiin esiin myös muita varhaiskasvatuslaista löytyviä puutteita, joiden paikkaamiseksi lain tulisi tunnistaa vuorohoidon ominaispiirteet ja toimintatavat nykyistä paremmin. Näin on esimerkiksi lapsen päivittäisen hoitoajan suhteen, joka saa lain mukaan ylittää kymmenen tunnin rajapyykin vuorohoidon kohdalla. Kun samanaikaisesti tutkielman aineistossa nousee esiin niin lasten vanhempien kuin vuorohoidon työntekijöidenkin ilmaisema huoli lasten pitkistä vuorohoitajaksoista, voi perustellusti pohtia sitä, tulisiko varhaiskasvatuslaissa ottaa kantaa lasten säännöllisenä toistuviin, ylipitkiin vuorohoitoputkiin?

Tutkielmassa osoitettiin vanhempien epätyypillisten työaikojen yhteys vuorohoidon käyttöön. Tutkielmassa tuotettu tieto perheiden erilaisista mahdollisuuksista selviytyä epätyypillisten työaikojen mukanaan tuomista haasteista on hyvä pohja lisäämään vuorohoidon työntekijän ymmärrystä siitä, miksi jollakin lapsella hoitovuorot ovat niin pitkiä, ja jollakin taas lyhyitä. Vanhempien ratkaisuja voi olla välillä vaikea ymmärtää, mutta niitä tulee pyrkiä kunnioittamaan. Vuorohoidon työntekijöiden tulee keskittyä tukemaan lapsen hyvinvointia vuorohoidossa, eikä lisätä sitä vanhempien moraalista painolastia, jota tutkielman tulosten mukaan erityisesti yksinhuoltajat saavat osakseen silloin, kun heidän lapsensa osallistuu varhaiskasvatukseen epätyypillisinä aikoina. Tutkielmassa esiteltiin toisistaan poikkeavia tutkimustuloksia vanhempien epätyypillisten työaikojen vaikutuksesta lasten hyvinvointiin. Tulosten hajanaisuutta selittää se, että tutkimusta aiheesta on vähän eikä ylipäätään tutkimusta vuorohoidon vaikutuksesta lapseen tällä hetkellä ole saatavissa.

Tutkielman tulokset osoittavat myös, että vanhempien asenteet vuorohoitoa kohtaan jakautuvat niihin, joiden mukaan vuorohoito on lapselle jopa parempi ympäristö kuin tavanomainen päiväkotitoimi ja niihin, jotka pitävät sitä vihoviimeisenä paikkana lapselle. Tutkielmassa esitelty vuorotteluvanhemmuus ja sen suosio kuvastaa osaltaan sitä, kuinka kotihoito mielletään lapselle paremmaksi vaihtoehdoksi kuin varhaiskasvatuksessa oleminen. Tutkielman aineistossa tätä näkemystä myös kritisoitiin, sillä se sivuuttaa varhaiskasvatuksen hyödyt esimerkiksi lapsen oppimisen kannalta. Tutkielman tulosten perusteella varhaiskasvatuksen vuorohoidon hyviä puolia kuten lapsilähtöistä toimintaa ja hyvää osallisuuden toteutumista

erityisesti ilta-aikoina tulee tuoda enemmän esille keskustelussa vanhempien kanssa. Huolipuheeseen keskittyminen ei edesauta vuorohoidon kehittämistä, kuten tutkielman aineistossakin tuotiin esiin.

Tutkimuskysymyksistä ensimmäiseen vastattiin etsimällä tietoa vuorohoitoon osallistumisen yleisyydestä todeten, että tästä tiedosta on puutetta: esimerkiksi lasten tarvitseman yöhoidon määrästä tai lasten päivittäisten hoitoaikojen pituudesta vuorohoidossa ei ole saatavilla objektiivista tietoa. Tuoreissakin tieteellisissä artikkeleissa (esim. Salonen ym., 2021) esitellään vuorohoitoon osallistumisen yleisyyden yhteydessä vuoden 2016 lukuja, jotka nekin ovat kyselytutkimukseen perustuvia arvioita. Tähän toivottavasti saadaan muutos, kun varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardan pohjalta tehdään ajantasaisempia julkaisuja. Toisaalta tiedossa ei ole sitä, mitä tietoja vuorohoidosta tullaan keräämään tietovarantoon. Ilman tutkimustietoa vuorohoidosta on uhka sille, että sen kehittäminen unohtuu. Tiedonhaku tutkielmaa tehdessä ei myöskään tuottanut tuloksia lasten vuorohoitokokemusten tieteellisestä tutkimuksesta, joten tämä kirjallisuuskatsaus tyytyy vain toteamaan sen osalta tutkimusalueen olemassaolon. Vuorohoidon pedagogiikkaan keskittyvää tutkimusta on yllättävän vähän saatavilla siihen nähden, että epätyypillisten työaikojen määrän on ennustettu kasvavan (Oinas ym., 2019), jolloin myös tarve lasten vuorohoidolle tulee todennäköisesti lisääntymään.

Toisessa tutkimuskysymyksessä etsittiin tietoa siitä, miten vuorohoidon ominaispiirteet tulisi huomioida vuorohoidon pedagogiikassa. Tutkielman tärkeä tulos on se, että vuorohoidolla on omia erityispiirteitään, jotka tulee huomioida laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamisessa vuorohoidon kontekstissa. Näiden ominaispiirteiden tunnistaminen on tärkeää, jotta varhaiskasvatuksen laatu vuorohoidossa voisi olla hyvää. Tämän tutkielman tulokset edistävät tämän tavoitteen toteutumista, joten tutkielmalla on annettavaa käytännön työhön vuorohoidossa toteutettavalle varhaiskasvatukselle. Tutkielman aineistossa lasten osallisuuden ja vertaisuhteiden tukemisen teemat nousivat toistuvasti esiin. Lapsilähtöinen toiminta ja lasten vaikuttamismahdollisuudet korostuivat vuorohoidon ääriaikoina. Osallisuus on tärkeä tavoite varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2022a), joten vuorohoidon voi katsoa omistuvan hyvin tämän osa-alueen toteuttamisessa. Vertaisuhteiden tukeminen vuorohoidon vaihtelevassa sosiaalisessa ympäristössä taas on aineiston perusteella selkeästi haaste, johon vuorohoidon työntekijöiden tulee kiinnittää huomiota.

Lasten vuorohoidon ja vaihtelevien läsnäoloaikojen toteaminen esteeksi varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumiseksi varhaiskasvatuksessa (Repo ym., 2019) on

huolestuttava tulos. Tämän voi nähdä johtuvan osaltaan siitä, että vuorohoitoa koskevat ohjeistukset puuttuvat valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen toteuttamista ohjaavasta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista. Tämän tutkielman tulosten perusteella laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumista vuorohoidossa voisi edistää se, että vuorohoidon ominaispiirteet tunnistettaisiin ohjaavissa asiakirjoissa nykyistä paremmin, jolloin ne voisivat myös paremmin siirtyä käytännöiksi vuorohoidon kentälle.

Tutkielman tulosten perusteella herää kysymys varhaiskasvatuksen ääriaikojen pedagogisen näkökulman puutteesta, sillä toiminta painottuu kodinomaisuuteen pyrkimiseen, hoivan tarjoamiseen ja lasten vapaaseen leikkiin. Tämä sai ajattelemaan sitä, että vuorohoidon suunnittelun apuna voisi toimia paremmin lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lomakepohja, joka jo itsessään erittelisi pedagogiset tavoitteet aikaisiin aamu- ja iltoihin ja viikonloppuihin. Vuorohoitoa tarvitsevalle lapselle räätälöity oma varhaiskasvatussuunnitelmapohja voisi olla yksi keino lisätä tavoitteellista pedagogiikkaa epätyypillisinä varhaiskasvatusaikoina. Lisäksi se, mitä suunnitelmassa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen toteuttamisesta on sovittu epätyypillisinä varhaiskasvatusaikoina, tulee olla tiedossa kaikilla vuorohoidon työntekijöillä, jotta suunnitelma myös käytännön tasolla toteutuu. Vuorohoidossa olevat lapset voisivat myös hyötyä siitä, että vuorohoidon työntekijöillä on spesifiä osaamista leikin tukemiseen ja rikastuttamiseen liittyen. Tämä voisi myös olla teema, johon kaikki työntekijät saadaan sitoutumaan koulutuksesta riippumatta.

Tutkielman aineistossa tuodaan esille sitä, että hoitovuoron pituus ja ajoittuminen vaikuttavat lapsen vireystilaan ja että tämän ymmärtäminen ja huomioiminen on osa laadukasta vuorohoidon pedagogiikkaa. Varsinkin pienet lapset osoittavat vuorohoidon ilta-aikoina väsymisen merkkejä, jolloin toiminnan tulee mukautua siihen. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi fyysisen läheisyyden tarjoamista ja rauhallisen ilmapiirin luomista. Toisaalta vuorohoidossa on huomioitava, että lapsen vireystila epätyypillisinä varhaiskasvatusaikoina voi olla myös hyvä, jolloin toiminnan tulee olla aktivoivaa ja lapsen oppimista tukevaa. Ikäjakaumaltaan ja vireystiloiltaan vaihtelevalle lapsiryhmälle pedagogisesti tarkoituksenmukaisen toiminnan toteuttaminen vaatii työntekijältä joustavuutta ja herkkyyttä aistia lasten tarpeita.

Monet tämän tutkielman lähteistä perustuvat Perheet 24/7-tutkimushankkeessa 2010-luvun alkupuolella kerättyihin kysely- ja haastatteluaineistoihin. Tutkielman luotettavuuteen vaikuttavana seikkana voidaan pitää käytetyn tutkimuskirjallisuuden aineiston yksipuolisuutta. Vuorohoidon järjestäminen on tutkimuskirjallisuudessa jaoteltu seitsemänä päivänä viikossa

aukioleviin ympärivuorokautisiin päiväkoteihin sekä laajennetuin aukioloajan päiväkoteihin, jotka palvelevat vain arkisin. Tämä ei vastaa tutkijan kokemustietoa vuorohoidon järjestämisestä, mikä saa pohtimaan tulosten luotettavuutta myös siitä näkökulmasta, onko tutkimushankkeessa tuotettu tieto enää ajankohtaista. Toisaalta isossa kaavassa vuorohoito ilmiönä tuskin on muuttunut niin paljon, että tutkimushankkeessa tuotettu tieto olisi kokonaan vanhentunutta vielä kymmenessä vuodessa.

Tutkimusaiheen valintaa ja sen perusteluja voi jo itsessään pitää eettisenä ratkaisuna (Hirsjärvi ym., 2009). Aiheenvalinnassa voi puntaroida sitä, onko se helposti toteutettavissa ja trendikäs, mutta yhteiskunnallisesti vähän merkitsevä vai kenties toisinpäin (Hirsjärvi ym., 2009). Tämän tutkielman aiheeksi vuorohoito valikoitui siitä syystä, että vuorohoito vaikuttaa jääneen varhaiskasvatuksen tutkimuksessa vähäiselle huomiolle siitäkin huolimatta, että sen määrän kasvamisen on ennustettu olevan yksi koko varhaiskasvatusalan tulevaisuutta koskevia muutoksia (Varhaiskasvatusfoorumi, 2021). Henkilökohtainen kokemus siitä, että varhaiskasvatuksen opettajan koulutuksessa vuorohoidon teemoja ei käsitellä, ammatillisen osaamisen kehittämisen motiivi on osaltaan toiminut kannustimena valita ja jatkaa sitkeästi vuorohoidon ja sen pedagogiikan ominaispiirteiden tutkimista.

Kaiken kaikkiaan tässä tutkielmassa on kattavasti tarkasteltu vuorohoidon järjestämisen tapoja ja siihen vaikuttavia tekijöitä Suomessa sekä kuvattu niitä vuorohoidon ominaispiirteitä, jotka tulee huomioida laadukkaana vuorohoitopedagogiikan toteuttamisessa. Tutkielma kokosi yhteen tuoretta tietoa vuorohoidosta ilmiönä, kuten kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tutkimustehtävänä onkin. Tutkielmaa tehdessä on täytynyt tehdä rajauksia, ja käsittelyn ulkopuolelle on jäänyt esimerkiksi esiopetuksen järjestämisen kysymykset sekä monet muut mielenkiintoiset näkökulmat vuorohoitoon. Jatkotutkimusaiheina vuorohoidon johtaminen pedagogisen työvuorosuunnittelun näkökulmasta sekä tiimityön erityispiirteet vuorohoidossa ovat kiinnostavia.

Lähteet

- Agosti, M. T., Andersson, I., Ejlertsson, G. & Janlöv, A. (2015). Shift work to balance everyday life - a salutogenic nursing perspective in home help service in Sweden. *BMC nursing*, 14(1), 2. <https://doi.org/10.1186/s12912-014-0054-6>
- Dahlblom, T. & Peltoperä, K. (2016). Erityislastentarhanopettajien näkemyksiä lapsen yksilöllisestä varhaiskasvatuksesta ja vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä vuoropäiväkodissa. Teoksessa U. Teppo & K. Malinen (toim.), *Osaamista vuorohoitoon* (s. 220–228). Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 227.
- Eduskunnan vastaus. (11.12.2019). Eduskunnan vastaus: EV 43/2019 vp - HE 34/2019 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/EduskunnanVastaus/Documents/EV_43+2019.pdf (luettu 12.7.2022)
- Hallituksen esitys. (27.09.2021). Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain muuttamisesta: HE 148/2021 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_148+2021.aspx (luettu 12.7.2022)
- Hietämäki, J., Kuusiholma, J., Räikkönen, E., Alasuutari, M., Lammi-Taskula, J., Repo, K., ... & Eerola, P. (2017). *Varhaiskasvatus- ja lastenhoitoratkaisut yksivuotiaiden lasten perheissä: CHILDCARE-kyseilytutkimuksen 2016 perustulokset*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-869-2>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p.). Tammi.
- Jokinen, L. & Nieminen, A. (2019). *Varhaiskasvatuksen tulevaisuuskuvat 2040: Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan tulevaisuustyön raportti*. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-658-4>
- Kainulainen, J. (04.05.2021). *Äiti haluaisi viedä lapsensa päiväkotiin ennen aamuvuodeltä alkavia töitä, mutta kunta ei joustu - vuorohoidon järjestämisessä isoja eroja*. Yle Uutiset | yle.fi. <https://yle.fi/uutiset/3-11912828> (luettu 12.07.2022)
- Kangasniemi, M., Pietilä, A., Utriainen, K., Jääskeläinen, P., Ahonen, S. & Liikanen, E. (2013). Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: Eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. *Hoitotiede*, 25(4), 291–301.
- Kekkonen, M., Rönkä, A., Laakso, M. L., Tammelin, M. & Malinen, K. (2014). Lapsiperheet 24/7-taloudessa. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.) *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014* (s. 52–70). Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Lammi-Taskula, J. & Siippainen, A. (2018). Vanhempien vuorotyö, lasten hyvinvointi ja yhteistyö vanhempien kanssa varhaiskasvatuksessa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 83(4), 422–434.
- Li, J., Ohlbrecht, H. & Pollmann-Schult, M. (2020). Parents' nonstandard work schedules and children's social and emotional wellbeing: A mixed-methods analysis in Germany. *Journal of Family Research*, 32(2), 330–356. <https://doi.org/10.20377/jfr-371>
- Li, J., Johnson, S. E., Han, W., Andrews, S., Kendall, G., Strazdins, L. & Dockery, A. (2014). Parents' Nonstandard Work Schedules and Child Well-Being: A Critical Review of the Literature. *The Journal of primary prevention*, 35(1), 53–73. <https://doi.org/10.1007/s10935-013-0318-z>
- Mahkonen, S. (2018). *Vuoden 2018 varhaiskasvatuslaki*. Helsinki: Edita.

- Malinen, K., Dahlblom, T. & Teppo, U. (2016) Suomalainen vuorohoito. Teoksessa U. Teppo & K. Malinen (toim.), *Osaamista vuorohoitoon* (s. 12–24). Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 227. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 227.
- Mills, M. & Täht, K. (2010). Nonstandard Work Schedules and Partnership Quality: Quantitative and Qualitative Findings. *Journal of marriage and family*, 72(4), 860–875. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00735.x>
- Moilanen, S., May, V., Sevón, E., Murtorinne-Lahtinen, M. & Laakso, M. L. (2020). Displaying morally responsible motherhood: lone mothers accounting for work during non-standard hours. *Families, Relationships and Societies*, 9(3), 451–468. DOI: 10.1332/204674319X15664893823072
- Moilanen, S. (2019). *Managing the “triple demand”: Lone mothers’ non-standard work hours and work–family reconciliation* (JYU Dissertations 112) [väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. JYX- Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7832-7>
- Moilanen, S., Aunola, K., May, V., Sevón, E. & Laakso, M. (2019). Nonstandard Work Hours and Single Versus Coupled Mothers' Work-to-Family Conflict. *Family relations*, 68(2), 213–231. <https://doi.org/10.1111/fare.12353>
- Oinas, T., Anttila, T. & Mustosmäki, A. (2019). *Epättyypilliset työajat ja työntekijöiden hyvinvointi: Tutkimushankkeen loppuraportti 30.4.2019*. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7803-7>
- Opetushallitus. (2022a). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. (OPH-700-2022). Opetushallitus.
- Opetushallitus. (2022b). Varhaiskasvatuksen tietovaranto Varda. [tietokanta].
- peltoperä kulttuuriministeriö. (16.12.2021). Varhaiskasvatukseen osallistuvan lapsen oikeus tukeen vahvistuu merkittävästi 1.8.2022. [tiedote]. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/varhaiskasvatukseen-osallistuvan-lapsen-oikeus-tukeen-vahvistuu-merkittavasti-1.8.2022> (luettu 10.7.2022)
- Peltoperä, K. (2021). *Vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden rakentamat merkitykset varhaiskasvatukseen vuorohoidolle* (JYU Dissertations 419) [väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. JYX- Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/77515>
- Peltoperä, K., Vehkakoski, T., Turja, L. & Laakso, M. (2021). Positioning flexibly scheduled ECEC in the chain of childcare by parents working non-standard hours. *Families, relationships and societies*, 1–18. <https://doi.org/10.1332/204674321X16226480242482>
- Peltoperä, K., Vehkakoski, T., Turja, L. & Laakso, M. (2020). Pedagogy-related tensions in flexibly scheduled early childhood education and care. *International journal of early years education*, 1–16. <https://doi.org/10.1080/09669760.2020.1778449>
- Peltoperä, K., Turja, L., Vehkakoski, T., Poikonen, P. & Laakso, M. (2018). Privilege or tragedy? Educators’ accounts of flexibly scheduled early childhood education and care. *Journal of early childhood research: JECER*, 16(2), 176–189. <https://doi.org/10.1177/1476718X17750204>

- Peltoperä, K. & Hintikka, T. (2016). Pedagogiikan toteuttamisen erityispiirteitä vuorohoidossa. Teoksessa U. Teppo & K. Malinen (toim.), *Osaamista vuorohoitoon* (s. 148–167). Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 227.
- Perheet 24/7. (2013). *Perheet 24/7-työntekijäkyselyn tuloksia: lasten arki vuoropäivähoidossa. Lasten sosio-emotionaalinen hyvinvointi ja perheen arki 24/7 taloudessa -tutkimushanke 2011–2014.* <https://www.jamk.fi/sites/default/files/2022-02/perheet-247-tyontekija-yhteenve-to-.pdf> (luettu 20.07.2022)
- Perheet 24/7. (julkaisuaika tuntematon). *Perheet 24/7-tutkimuksen tuloksia.* [tiivistelmä]. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. https://www.jamk.fi/sites/default/files/2022-02/41266_perheet_24-7_raportti.pdf (luettu 07.07.2022)
- Puroila, A-M. & Kinnunen, S. (2017). *Selvitys varhaiskasvatuksen lainsäädännön muutosten vaikutuksista.* Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta. Julkaisusarja 78/2017. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-487-0>
- Ranta, S., Sajaniemi, N., Eskelinen, M. & Lämsä, T. (2021). Päivähoidosta varhaiskasvatukseen: pedagogisen toiminnan edellytykset suomalaisessa päivähoidossa ja varhaiskasvatuksessa. *Kasvatus ja aika* 15(2), 60–72. <https://doi.org/10.33350/ka.103194>
- Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M., Gammelgård, L., ... & Hjelt, H. (2019). *Varhaiskasvatuksen laatu arjessa: Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa.* Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2019/09/KARVI_1519.pdf (luettu 02.08.2022)
- Rönkä, A., Turja, L., Malinen, K., Tammelin, M. & Kekkonen, M. (2017a). Flexibly scheduled early childhood education and care: experiences of Finnish parents and educators. *Early Years*, 39(4), 376–391. <https://doi.org/10.1080/09575146.2017.1387519>
- Rönkä, A., Malinen, K., Metsäpelto, R., Laakso, M., Sevón, E. & Verhoef-van Dorp, M. (2017b). Parental working time patterns and children's socioemotional wellbeing: Comparing working parents in Finland, the United Kingdom, and the Netherlands. *Children and youth services review*, 76, 133–141. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.02.036>
- Rönkä, A., Laakso, M. L., Tammelin, M., Metsäpelto, R. L., Sevón, E., Turja, L. & Poikonen, P. L. (2014). Aikuisten työ rytmittää lasten arjen. *Hyvinvointikatsaus: tilastollinen aikakauslehti*, 24(1), 36–43. Tilastokeskus.
- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppisiin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin.* Vaasan yliopisto.
- Salonen, E., Sevón, E. & Laakso, M. (2021). Pienten lasten osallisuus vuorohoidon iltojen vuorovaikutustilanteissa. *Journal of Early Childhood Education Research*, 10(2), 45–65.
- Salonen, E. (2020). *Pienet lapset varhaiskasvatuksen vuorohoidossa: Epätyypillisten varhaiskasvatusaikojen merkitys kuulumisen neuvottelulle ja rakentumiselle* (JYU Dissertations 254) [väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. JYX- Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8240-9>
- Salonen, E., Sevón, E. & Laakso, M.-L. (2018). Flexibly scheduled early childhood education and care: Finnish mothers' and educators' perceptions on young children's experiences and child-responsive practices. *International Journal of Early Childhood*, 50(2), 193–209. DOI: 10.1007/s13158-018-0221-0

- Salonen, E., Laakso, M.-L. & Sevón, E. (2016). Young children in day and night care: Negotiating and constructing belonging during daily arrivals. *Early Child Development and Care*, 186(12), 2022–2033. DOI: 10.1080/03004430.2016.1146717
- Sevón, E., Rönkä, A., Räikkönen, E. & Laitinen, N. (2017). Daily rhythms of young children in the 24/7 economy: A comparison of children in day care and day and night care. *Childhood*, 24(4), 453–469. <https://doi.org/10.1177/0907568217704048>
- Sevón, E., Malinen, K., Murtorinne-Lahtinen, M., Mykkänen, J. & Rönkä, A. (2016). Kumman vuoro? Kotityön ja vanhemmuuden jakamiselle annetut perustelut epätyypillisen työajan perheissä. *Työelämän tutkimus*, 14(3), 295–310. Haettu osoitteesta <https://journal.fi/tyoelamantutkimus/article/view/86997/45900>
- Säikkönen, A. (2019). Hallinnasta ja sukupolvisuhteista vuorohoitopäiväkodissa: Tutkimustuloksia pedagogiikan kehittämisen tueksi. *Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja*, 50(1), 73–77.
- Säikkönen, A. (2018). *Sukupolvisuhteet, hallinta ja subjektifikaatio: etnografinen tutkimus lasten ja aikuisten suhteista vuorohoitopäiväkodissa*. (JYU Dissertations 4). [väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. JYX- Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7512-8>
- Sivistysvaliokunta. (28.11.2019). Valiokunnan mietintö: SiVM 7/2019 vp - HE 34/2019 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/SiVM_7+2019.pdf (luettu 12.7.2022)
- Sulkanen, M., Alasuutari, M., Närvi, J. & Lammi-Taskula, J. (2021). *Lapsiperheiden hyvinvointi koronapandemian aikana. Osaraportti 2: Noin viisivuotiaiden hoito- ja varhaiskasvatusjärjestelyt*. Jyväskylä: JYU Reports.
- Sulkanen, M., Närvi, J., Kuusiholma, J., Lammi-Taskula, J., Räikkönen, E. & Alasuutari, M. (2020). *Varhaiskasvatus- ja lastenhoitoratkaisut neljävuotiaiden lasten perheissä. CHILDCARE-kyselytutkimuksen 2019 perustulokset*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 28/2020. Helsinki. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-538-4>
- Säikkönen, S. & Kuoppala, T. (2017). *Varhaiskasvatus 2016 – Kuntakyselyn osaraportti*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti 30:2017. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201709068506>
- Säikkönen, S. (2014). *Lasten päivähoito 2013 – Kuntakyselyn osaraportti*. Tilastoraportti 16/2014. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2014061729292>
- Tammelin, M., Mykkänen, J., Sevón, E., Murtorinne-Lahtinen, M. & Rönkä, A. (2019). Family time negotiations in the context of non-standard work schedules. *Families, Relationships and Societies*, 8(1), 121–136. <https://doi.org/10.1332/204674317X15034163282768>
- Tanner, N. (2022). *Kuuden suurimman kaupungin varhaiskasvatuksen palvelut ja kustannukset vuonna 2021*. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja, 6/2022. https://hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/22_06_21_Kuusikko_varhaiskasvatus_2021.pdf (luettu 18.07.2022)
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. THL. (2020). *Terveiden ja hyvinvoinnin laitos tuottaa varhaiskasvatus tilaston toimintavuodelta 2020*. [tiedote]. https://thl.fi/documents/10531/729014/tiedote_kunnille_2020.pdf/e2f525f7-3410-abed-375d-f8414dcdb4f1?t=1591776834903 (luettu 8.7.2022)

- Varantola, K., Launis, V., Helin, M., Spooft, S. K. & Jäppinen, S. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf (luettu 07.06.2022)
- Varhaiskasvatusfoorumi. (2021). *Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisohjelma 2021–2030*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:3. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-876-2>
- Varhaiskasvatuslaki 01.09.2018/540. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540> (luettu 14.07.2022)